

Sabancı Üniversitesi

Türkiye'deki Erken Yaşta Evlilikleri Farklı Bakış Açılarından Bakarak Değerlendirmeyi ve Varolan Çözüm Önerilerini Geliştirmeyi Amaçlayan Özgür Proje

Özet: Bu proje, Türkiye'nin hala önemli toplumsal sorunlarından biri olan erken yaşta yapılan evlilikleri, birden fazla bakış açısıyla değerlendirerek ve özellikle kırsal alanlara yönelerek incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda medya, hukuk-yasa, akademik dünya ve sivil toplum kurumlarının(STK) konu ile olan ilişkisi ve ana muhatap kabul ettiğimiz erken yaşta evlilik yapmış çeşitli yaş gruplardan kadınların yaşadıkları esas olarak alındı. Bu amaçla Türkiye'de bu konuyla ilgili çalışmalar yapmış akademisyenlerle ve sivil toplum örgütleriyle görüşüldükten sonra sahada çalışmalara devam edildi. Saha çalışmalarında görüştüğümüz sivil toplum örgütlerinin aracılığıyla belli yaş gruplarında kadınlarla birebir görüşmelerde bulunuldu. Tüm bu veriler ışığında erken yaşta evlilik algısının farklı çerçevelerdeki yansımaları değerlendirildi.

Nilay Düzen-Zeren Atalay

2/18/2014

Giriş ve Problemin Tanımlanması:

2 Eylül 1990 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin birinci maddesine ve Medeni Kanunun on birinci maddesine göre on sekiz yaşın altındaki her birey çocuktur. Gelin ise evlenmiş veya evlenmek üzere olan kadındır. Bu projede bahsi edilen ‘çocuk gelin’ kavramı ise fizyolojik, fiziksel ve psikolojik açılardan evlilik ve çocuk doğurma sorumluluğunu taşımaya hazır olmadan ve genellikle 18 yaşından önce evlilik gerçekleştiren kadınları ifade etmek için kullanılmaktadır (Kaptanoğlu, 2012). Bu bağlamda ,çocuk gelin kavramı sosyal açıdan cinsel istismarla bağdaştırılması nedeniyle büyük bir problem olarak tanımlanmaktadır (IPPF,2006). Dünya genelinde bu problem daha çok Güney Asya, Sahra-altı Afrika ve Güneydoğu Asya ülkelerinde %20 ile %70 oranları arasında görülmektedir. 20-24 yaş grubundaki kadınlardan 18 yaşından önce evlilik yapanların sayısının ise dünya üzerinde altmış milyondan fazla olduğu belirtilmiştir (Kaptanoğlu, 2012). Türkiye’de ise bu sorun düşünüldüğünün aksine Doğu Bölgesi’nin yanı sıra diğer tüm bölgelerde de görülmektedir. 2002 yılında yapılan evliliklerin %25’inin; 2003, 2004, 2005,2006 yıllarında %26 sının; 2007, 2008 yıllarında %25’inin, 2009’da %24’ünün, 2010’da %23’ünün ve 2011’de %22’sinin 16- 19 yaş aralığında yapıldığı görülmektedir (TÜİK,2011). Türkiye’de Doğu Anadolu ve Orta Anadolu bölgeleri çocuk gelin oranlarının en yüksek olduğu bölgeler olarak geçmektedir. Doğu Anadolu’da 10 kadından 4’ü; Orta Anadolu’da ise 10 kadından 3’ü erken yaşta evlilik yapmıştır(Kaptanoğlu, 2012).

Yeterli psikolojik ve fizyolojik erginliğe ulaşmamış kadınların yaptığı evlilikler yine beraberinde fizyolojik ve psikolojik problemleri getirmektedir. Bunların başında anne ve çocuk sağlığındaki riskler gelmektedir. 10 ve 14 yaş arasındaki kadınların hamilelik döneminde hayatını kaybetme riski 20-24 yaş arasındaki kadınların hamileliklerindeki ölüm riskinden 5 kat daha fazladır. Yine bu oran bebek ölümlerinde de aynıdır. 15-19 yaş arasındaki evliliklerde ise bu risk normale göre 2 kat daha fazladır (ICRW, 2005). Sağlık problemlerinin yanı sıra, erken evlilikler bireylerin eğitim hakkını sınırlandırmakla birlikte kadına yönelik fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddeti de arttırmaktadır (Flying News, 2012).

Yapılan araştırmalarda, Türkiyede erken evlilikler konusunun, genel kapsamda neden sonuç ilişkisi kurularak sayısal veriler üzerinden değerlendirildiğini ve kadınlara bu değerlendirilmede yeterli söz hakkının verilmediği görülmüştür. Bu nedenle projenin çıkış noktası kadınlara bu araştırmada nesne değil özne olarak yer verilerek onları projenin odak noktası yapma olarak belirlenmiştir.

Metodoloji:

Proje metodu olarak, literatür taraması ve saha çalışması yöntemleri kullanılmıştır. Saha çalışmasında röportaj tekniği tercih edilmiştir. Literatür taraması erken yaşta evlilik sorununun tanımlanmasını, Türkiye’de ve dünyada nasıl değerlendirildiğini, sebeplerini, istatistiklerini ve Türkiye bazında var olan çözüm odaklı çalışmaların görülmesini sağladı. Saha çalışması sadece erken evliliğin yoğun olduğu kırsal kesimdeki kadınların görüşlerinin alınmasını değil araştırmayı hedeflediğimiz farklı açılar için yetkili olabilecek kurum ve kişilerle de

görüülmesini sağladı. Saha çalışmasında yapılan röportajlarda sorulan sorular travma sonrası psikolojide uzman bir psikolog ve saha çalışmasında tecrübeli bir akademisyen yardımıyla, konunun hassaiyeti göz önüne alınarak oluşturuldu. Saha alışması kapsamında Artvin, Muş, Nevşehir ve Van olmak üzere 4 farklı ilde, farklı yaş gruplarından toplamda 14 kadınla görüülmüştür. Görüşmelerde kontrolün tamamen karşı tarafta olmasına ve röportajların birebir yapılmasına dikkat edilmiştir.

İçindekiler:

- 1) Akademik dünyanın Türkiye’deki erken yaştaki evliliklere bakış açısı**
- 2) Sivil Toplum Kuruluşlarının erken yaştaki evliliklere bakış açısı**
- 3) Hukuk dünyasının erken yaşta evliliklere bakış açısı**
- 4) Medya ve erken yaşta evlilik ilişkisi**
- 5) Saha alışması raporları – Kadınların açısı**
- 6) Appendix**
- 7) Referanslar**

1) Akademik Dünya Açısı:

Türkiye’deki erken evlilikler üzerine bir araştırma projesine başlarken ilk işimiz var olan araştırmalar için literatür taraması yapmak ve bu makalelerde değinilen konuları incelemeye çalışmak oldu. Bu amaçla üniversitemizin Kadın alışmaları Birimi’ne ve öğretim üyemiz Ayşegül Altınay’a danıştik. Fakat, Türkiye özelinde ocuk gelinlerle alakalı araştırma çalışmalarının tatmin edici sayıda olmadığını farkettik. Bu toplumsal durumun ciddiyetinin farkına varılıp üzerine gidilmeye başlanması çok eskilere dayanmadığı için detaylı araştırmalar yapan az sayıda kişiye ve kuruma ulaşabildik. Bu kişilerin çalışmalarını, referans listelerindeki makaleleri ve birebir iletişime geçtiğimiz bu akademisyenlerden aldığımız tavsiyeleri inceleyerek işe koyulduk. Var olan bu çalışmaların ‘ocuk gelin’liğin nedenleri, meydana getirdiği sonuçlar ve bu sonuçların toplum-kadın ölçeğinde yankıları, sayısal olarak varlığı-dağılımını üzerine yoğunlaştığını gözlemledik. Detaylı okumalarımızda akademisyenlerin ve devlet kurumlarının raporlarının ortak olarak neleri işaret ettiklerini, nelerin üzerinde durduklarını özetlemeye alıştik.

Öncelikle ocuk, ocuk gelin, erken evlilik kavramları-tanımları, bunların Türk yasalarındaki yerleri ile ilgili saptamalar, elimizdeki raporların ortak giriş noktasıydı. Örneğin, ocuk Gelinler:Küçük Yaşta Evlilikler Büyük Geliyor çalışmasında, “ocuk”un, vazgeçilmez haklara sahip bir birey olduğu ve çocukların, gelişimini tamamlamaları için yetişkinler tarafından rehberliği yapılan kişiler olarak değerlendirilmeleri gerektiği” ifadeleri yer alıyor. Ayrıca, Türkiye’nin 1989 yılından beri taraf olduğu Birleşmiş Milletler ocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre, 18 yaşın altındaki bireyler ocuk olarak tarif ediliyor ve Türk Ceza Yasası’nın 6. Maddesine göre de 18 yaşın altındakiler ocuk sayılıyor . Erken evlilik ise 18 yaşından önce yapılmış ve fiziksel, fizyolojik ve psikolojik açılardan evlilik ve ocuk doğurma sorumluluğu taşımaya hazır olmadan yapılmış evlilikler olarak tanımlanıyor (Kaptanoğlu, Y., İ., Ergöçmen, B., 2012). ‘ocuk gelin’ ise erken evlilik yapmış kız

çocuklarının durumu için kullanılan bir ifade olarak çıkıyor karşımıza. Bu tanımların yanı sıra, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun çocuk gelinlerle ilgili raporunda, İlkur Kaptanoğlu ve Banu Ergöçmen'in makalesinde ve Çocuk Gelinler:Küçük Yaşta Evlilikler Büyük Geliyor çalışmasında da belirtildiği gibi bu tanımlarla ilgili yasalararası bir çelişkinin varlığı söz konusu. Örneğin; Türkiye'de Medeni Yasa'da, 2002 yılında yapılan değişiklikle, kadın ve erkeklerin evlenebilmeleri için "17 yaşını doldurmuş olma" hükmü getirildi. 18 yaşın altındaki bireyleri çocuk olarak kabul eden Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyumlu Çocuk Koruma Yasası'nda 18 yaşındaki bireylerin evliliği ulusal yasalarca kabul edilse de çocuk evliliği kapsamına giriyor.

Ayrıca, Türk Medeni Kanunu'nda "Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir."ve "Erkek ve kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez.Ancak hakim olağanüstü durumlarda ve pek önemli şartlarda erkek ve kadının evlenmesine izin verebilir." ifadeleri yer alıyor. Bu ifadeler devlet tarafından çocuk evliliklerinin hukukileştirilmesinin normalleştirilmesini sağlıyor. Türk Ceza Kanunu'nda ise 15 yaşından küçük çocuklara ister rızayla isterse cebir, tehdit ve hileyle gerçekleştirilen cinsel istismar suçu 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası olduğu ibaresi geçmektedir. Çocuk Koruma Kanunu'na ise 18 yaşını doldurmamış kişiyi çocuk olarak kabul ediyor. Dolayısıyla burada yasalar arası bir çelişki ortaya çıktığı görülüyor. Medeni Kanuna Göre 17 yaşını doldurmamış kızlar, Çocuk Koruma Kanunu'na göre 18 yaşını doldurmamış kızlar Ceza Kanunu'na göre ise 15 yaşını doldurmamış kızlar çocuk gelin sayılmaktadır (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ,2010) Okuduğumuz diğer kaynaklarda da ifade edildiği gibi kanunlardaki bu çelişki çocuk gelinlere karşı verilen mücadele için giderilmesi gereken öncelikli durumdur.

Erken yaşta evliliklerin sebepleri,zararları ve sonuçları akademik çalışmalara önemli ölçüde konu oluşturmuş alanlar olarak karşımıza çıktı. Özellikle, dünya üzerinde 50 farklı ülkeden 300 farklı üye(Türkiye'den Uçan Süpürge, Kaos Lg ve Uluslararası Çocuk Merkezi) ile birlikte erken yaşta evlilikleri bitirmeyi ve kız çocuklarına farklı olanaklar sunmayı amaçlayan küresel bir ortaklık olan Girls Not Brides (GNB) platformundan edindiğimiz çalışmalar dünya üzerinde bu sorunun ne kadar yaygın olduğunu ve sebeplerin-sonuçların Türkiye örneğiyle benzeştiğini görmemizi sağladı. GNB'den elde ettiğimiz makaleler haricinde Türkiye'deki durumu incelenmesindeki faydası açısından İlkur Yüksel Kaptanoğlu ve Banu Ergöçmen'in makalesinden ve TBMM Komisyon Raporu'ndan sıkça faydalandık.

Dünya genelinde 17 yaşın altındaki 51 milyon çocuk gelin bulunuyor (The International center for research on women, 2005). Türkiye'de de bu oran bazı yerlerde 10'da 3 iken bazı bölgelerde 10'da 4'e kadar çıkıyor (Kaptanoğlu, Y., İ., Ergöçmen, B., 2012). Yine Kaptanoğlu ve Ergöçmen'in çalışmasına göre Türkiye'de 15 yaşından evvel yapılan evliliklerin 1993'ten 2008'e yüzde 18'den 11'e azaldığı, ayrıca 15 yaşından önce evlenenlerin oranı kırsal kesimde yüzde 35'ten yüzde 14'e, 18 yaşından önce evlenenlerin oranı yine kırsal kesimde yüzde 63'ten 36'ya düşmüş durumda. Kız çocuklarında erken evliliğin en yaygın olduğu bölgeler Doğu Anadolu ve Orta Anadolu olarak belirlenmiş.Bu oranlardaki azalma eğilimlerine rağmen hala 10 kadından 4'ü erken evlilik (Doğu

Anadolu'da) ve 10 kadından3'ü (Orta Anadolu'da) erken evlilik yapmış durumda (Kaptanoğlu, Y., İ., Ergöçmen, B., 2012).

Dünya genelinde çocuk evliliklerinin en büyük nedenleri olarak yoksulluk, başlık parası ile zenginlik elde etme düşüncesi, düşük eğitim seviyesi ve ailelerin kızlarını evlilikle koruma altına alma düşüncesi başta geliyor (The International center for research on women, 2005). Türkiye'de de aynı sebepler geçerliliğini koruyor. Ailelerin düşük eğitim seviyesi, çocukların yetiştiği düşük sosyo-ekonomik ortam, yoksul ailelerin kız çocuklarını masraf olarak görmesi ve evlendirip bu masraftan kurtulmaya çalışması, ebeveynlerin kız çocuklarını evlendirirlerse almayı düşündükleri başlık parasının cazip gelmesi sıralanan en büyük sebepler. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon'unun raporuna göre ekonomik sıkıntı içinde olmayan ailelerin kırsal kesimde yaşasalar bile kızlarını erken yaşta evlendirmek eğiliminde değiller.

Diğer sebepler olarak gelenek,görenek ve dini inançların yanlış algısı, eğitimsizlik, aile içi şiddet, toplum baskısı ve kullanılan dil olarak sıralanabilir.Ayrıca bu raporda, toplumdaki cinsiyet ayrımcılığını artıran ve kızların evlenmekten başka çıkış yolu olmadığını vurgulayan çokça deyim ve telkinler en çok dikkat çeken kısımlardan biri : 'Erken evlenen döl alır, erkek kalkan yol alır.', 'Demir tavında dilber çağında.', 'On beşindeki kız ya erdedir ya yerde.' gibi.

Eğitim ise erken yaşta evliliklerin hem sebebi hem sonucu olarak ele alınabilir.Şöyle ki ebeveynlerin ve çocukların eğitim düzeyi düştükçe erken evliliklerin oranı artıyor. Erken evlilikler arttıkça çocukların okula devamlılığında azalma görülüyor. GNB platformundan edindiğimiz bir araştırmaya göre dünya üzerinde genel olarak orta okulu tamamlamış kız çocuklarının erken evlenme oranı, eğitimi hiç olmayan veya daha az olan yaşlılarına göre 6 kat daha az (The International Center of Research on Women, 2007). Türkiye'de, verilere göre sadece 2009'un Mart ayında erken evlilik ve nişanlanma nedeniyle 693 çocuk, okula 20 gün ve üzeri özürsüz devamsızlık yapmış. Bu oranda Ağrı, Diyarbakır ve Erskişehir başı çekerken, Gaziantep,Nevşehir ve Mersin onları takip ediyor (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ,2010).

Bir diğer dikkat çekici konu ise erken evlilikler ve din alakası. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun raporunda erken evliliğin dini ve ilmi temellere dayanmadığı söyleniyor.İslam dinine göre nikahta rıza ve denklik, alenilik,ilan ve tescil gibi belirli şartlar aranmaktadır. Dolayısıyla dine dayandırılmaya çalışılan erken evliliği savunan argümanların aslında temelinin olmadığı çıkarımında bulunmak yanlış olmaz.

Bütün akademik araştırmacıların, sivil toplum örgütlerinin ve uzman kabul edilen bütün otoriterlerin belirttiği üzere erken yaşta yapılmış evliliklerin anne ve çocuğun psikolojik ve fiziksel sağlığı başta olmak üzere birçok olumsuz sonucu bulunuyor. Erken evliliklerde çocuk doğurmanın anne ve bebek için tehlikeli olduğu ve çoğu zaman ölümlere yol açtığı birçok kişi tarafından bilinmesine rağmen gelişmekte olan ülkelerde yaygın olarak karşılaşıyor.

Henüz tam olarak gelişimini tamamlayamamış annenin bedeni çocuk doğumu için uygun olmaması, bakımsızlık, yeterli sağlık hizmetinin alınamaması gibi faktörlerle birleşince erken evlilik yapmış olan kadınların bebeklerini kaybetme oranı çok yükseliyor. Hatta 15 yaşından

küçük evlilik yapan birinin doğum yaparken ölme oranı 20li yaşlarında doğum yapan birinden 5 kat fazla olduğu da biliniyor. (Godha, J. Gage, Hotchkiss, 2012). Ayrıca Türkiye’de çok görülmesine de dünya genelinde erken evliliklerin en çok görüldüğü ülkelerde AIDS de çocuk yaştaki bu evliliklerle yayılma alanı bulan önemli bir sağlık problemi olarak kabul ediliyor (The International Center of Research on Women, 2007).

Türkiye özelinde erken evliliklerin toplum bazında etkilerine baktığımızda da evlilik kararı alınırken genellikle aileler tarafından çocuk gelinlere fikirleri sorulmaması ve eşleri ile aralarında çoğunlukla yaş farkı olması onları eşleri ve eşlerinin aileleriyle ilişkilerde daha dezavantajlı konuma getirmektedir. Bu durum kadını ailesi ve eşi karşısında güçsüzleştirip şiddetle karşı karşıya kalmasının önünü açmaktadır. Birbirini besleyen bu toplumsal kısır döngü şeklinde yerinde saymaktadır.

Bize göre incelediğimiz bütün çalışmalardaki en önemli kısımlardan birini de erken evlilikleri bitirmeye yönelik atılması gereken adımlar üzerine yürütülen fikirler ve yapılan öneriler oluşturuyor. Resmi kurumların araştırmalarına dayanarak öne sürdüğü öneriler, araştırmacı akademisyenlerin gözlemlerine dayanan öneriler ya da sivil toplum örgütlerinin tecrübelerine dayandırıp yaptıkları önermelerin pratiğe uygulanabilirliği ve etkinliği üzerinde düşünüp kendi saha çalışmamız için bir gözlem altyapısı oluşturmamızı sağladı.

Sivil toplum örgütleri çözüme yönelik ilk yapılması gerekenin, erken evliliklerin düzgün raporlanması ve bütün bilgilerin içeren bir veri tabanının oluşturulması olduğunu savunuyor. Sağlık kuruluşlarının erken evlilikleri tespit ve raporlama konusunda daha hassas ve yaptırımcı olmalı ki biz de saha çalışmamız sırasında çocuk ve yetişkin alanlarında uzman iki psikologla yaptığımız görüşmelerde onların da bu zayıf noktanın üzerine gidilmesi gerektiğini ısrarla belirttiler. Sağlıklı istatistikler toplanmalı, erken evliliğin yoğun görüldüğü bölgelerde bilimsel araştırmalar tekrarlanmalı ve sonuçlar analiz edilmeli. Bunlarla beraber yasal çerçevede meydana gelen çelişkinin ortadan kaldırılıp özellikle yerelde nüfuz sahibi olan kamu görevlilerinin konuya daha hassasiyetle yaklaşması da en önemli pratik çözümlerden biri. İncelediğimiz bütün araştırmalarda erken evliliğin sık görüldüğü bölgelerdeki öğretmenlerde, din adamlarında, milli eğitim müdürlerinde, muhtarlarda, doktorlar ve ebelerde, yerel yöneticilerde duyarlılığın artırılmasının çok önemli olduğu vurgusu var. Özellikle din görevlilerini ve eğitim kurumlarında çalışan kamu görevlilerini kapsayan özel programlar ve eğitimler bu farkındalığın yaratılması için gerekli uygulamalar olarak karşımıza çıkıyor. Biz de saha çalışmamızda yaptığımız görüşmelerde, bu durumdan kaynaklanan eksikliklerin varlığını gözlemledik. Ayrıca bu projelerin medya ve halk üzerinde söz sahibi olan kişilerle ortak olarak yürütülmesi de pratikte etki yaratacak bir çalışma olabilir. Yine saha çalışmasında yaptığımız gözlemlere dayanarak, kadınların zorla erken evlendirilmeleri durumunda başvurabilecekleri çözüm merkezlerinin tanıtımının daha çok yapılması, umutsuz ve çözümsüz olmadıklarını gösterip güç kazandırmak açısından önemli bir uygulama. Bunun yanı sıra elbetteki çocukların günlerinin büyük kısmını geçirdikleri eğitim kurumlarında da düzenlemelere gidilmeli. Müfredat programına toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerini dahil etmek, kız çocuklarının hakları konusunda bilinçlenmelerini sağlamak, kız çocuklarını okula göndermeyen ebeveynlerle özel ilişkiler kurmak, yatılı bölge okullarının sayısı artırılarak kız çocukların eğitimlerini tamamlamalarını sağlamak buradaki

kilit çözümler olarak algılanmalı. Ayrıca yanlış dini algıların okulda giderilmesi de önemli bir nokta. Bununla beraber Kaptanoğlu ve Ergöçmen, ek olarak çocuklarla beraber anne-babaların eğitiminin artırılması gerektiğini de söylüyor (Kaptanoğlu, Y., İ., Ergöçmen, B., 2012). Çakmak ise çalışmasında, ilk adım olarak ortak bir dil oluşturulması, toplumsal bağlamda kadın ve erkek cinsiyetlerinin eşit olduğu tanımlamalar yapılmalı gerektiğini hatta zorunlu askerliğin kadınlar için de geçerli olması gerektiğini ve , askeriye de kadınların tek başlarına ayakları üzerinde durabilmeleri için mesleki eğitim verilmesi gerektiğini savunuyor (Çakmak, 2009) .

2) Sivil Toplum Kuruluşları ve Kurumlar Açısı:

Projeye başladığımızda araştırmak için en çok üzerinde durduğumuz ve en çok merak ettiğimiz 'bakış açı'larından biri, sivil toplum kuruluşlarının (STK) Türkiye'deki erken yaşta evlilik konusuna olan yaklaşımları ve onların bu konudaki çalışmalarıydı. Yaptığımız ön araştırmalardan saptadığımız kadarıyla erken evlilikler bir diğer adıyla 'çocuk gelinler' üzerinde yapılan araştırmalar ve çalışmalar henüz çok yeniydi. Bu nedenle etkin olan az sayıdaki STK'ların yürüttükleri çalışmalar da yakın bir zaman diliminde gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilmeye devam ediliyordu. Bütün bunların içeriğini, etkinlik kapsamını, geri bildirimlerini öğrenmek amacıyla birebir görüşme ve yazılı olarak araştırmalar yapıldı.

Kayda değer ilk ve en önemli çalışmaları yürüten STK'ların başında Ankara merkezli Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği geliyor. Projeye başladığımızda dernekle yaptığımız mail görüşmelerinden edindiğimiz kaynaklar ve daha sonra Sabancı Üniversitesi'nde 24-29 Haziran 2013'de gerçekleştirilen Mor Sertifika Programı'nda tanışma fırsatı bulduğumuz dernek başkanı Halime Güler'le yapılan görüşmeden, saha çalışmalarında görüşülebilecek isimlere ve yaklaşık 10 yıldır yapılan çalışmaların detaylarına ulaşıldı. Somut çalışmalar için 2006'da adımlar atan dernek, 2010 yılında Sabancı Vakfı tarafından desteklenen "Çocuk Gelinler: Yıkıcı Gelenekler ve Ataerkil Sosyal Mirasın Mağdurları" projesini yürütmeye başladılar. Bu projenin ikinci aşamasını 2012-2013 yıllarında gerçekleştiren dernek, üçüncü aşamayı 2014 yılında tamamlamayı planlıyor. Dernek 2010 yılında "Çocuk Gelinler" projesine başlamadan önce 2006-2010 yılları arasında Kadınlar Arası Dayanışma ve Motivasyon Seminerleri'nde erken evlilik üzerine söyleşi düzenlenmesi, iki yıl üst üste Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali programında erken evlilikler konusuna yer verme, İç Anadolu'da pilot bir proje yürütülmesi, bazı illerde(Kırıkkale, Yozgat) belediye ve sosyal hizmetler il müdürlüklerinin yardımlarıyla belirlenen mahallelerde kadınlarla anket çalışması yürütmek, erken evliliklerle ilgili kısa film çekimlerini desteklemek, karar mekanizmalarıyla toplantılar düzenlemek gibi çalışmalar yürütmüş. 2010 yılında ise hedef kitle olarak belirledikleri kadınlar,kamu görevlileri,yasa koyucu, üniversite, medya ve aileler üzerinde erken evlilikler hakkında dikkat çekmek ve farkındalık yaratmak amacıyla "Çocuk Gelinler" projesinin birinci aşaması 54 ilde yürütülmeye başlanmış (Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği politika notu, 2012).

Bu kapsamda belirlenen illerde toplantılar ve film gösterimleri, söyleşiler ve tartışmalar, söyleşiye katılan kadınlarla anket çalışması ve illerdeki çeşitli meslek gruplarından kişilerle

mülakatlar düzenlenmiş. 2012-2013 yıllarında ise projenin ikinci ayağı kapsamında ulusal ve uluslararası bilgi ve deneyim paylaşımının artırılması temel hedef olarak belirlenmiş. “Çocuk Gelinlere Hayır Ulusal Platformu”ndaki kurumları harekete geçirmek için politika belgeleri ve iletişim materyalleri oluşturulmuş. Ek olarak dünya üzerinde erken evliliklerin sıkça görüldüğü diğer ülkelere ziyaretler planlanarak devletlerin ne gibi önlemler almaya çalıştığı, kadınların bu gelenekle nasıl mücadele ettiği yerinde incelenmeye çalışılmış (Uçan Süpürge Çocuk Gelinler-2 Projesi bilgi notu, 2013). Uçan Süpürge’nin diğer ülkelerde bu sorunla karşı karşıya olan kadınların mücadelesini, onların algısını ve yaşadıklarını öğrenme hedefi bizim de bu projede Türkiye’de erken evliliklerin çok görüldüğü illerde gerçekleştirmeye çalıştığımız hedefle paralellik gösteriyor.

Uçan Süpürge’nin yürüttüğü bu çalışmalardan çıkan bazı ilginç sonuçlar da dikkat çekici. Politika notunda belirtilene göre: söyleşilerde görüşülen kadınlar ve kız çocuklar haklarını bilmediklerini ve bilmek istediklerini ifade ediyor; kadınların çoğu küçük yaşta evliliğin her zaman ‘zorla’ olmadığını, kızların kendi istekleriyle evlendiğini düşünüyor; genç kadınlar küçük yaşta evden kaçmanın yaygın olduğuna işaret ediyor; erken evlendirilmiş kadınlar kızlarının bunu yaşamasını istemiyor, bazıları ise kızının geç yaşta bile olsa evlenmesini hiç istemiyor; çocuk yaşta evlilik dendiğinde akla 12-13 yaşlarındayken gerçekleştirilen evlilikler geliyor, 17-18 yaşlarında evlenmenin de çocuk yaşta evlilik olduğuna dair kanaat yaygın değil; ülke genelinde küçük yaşta evliliklere dair gündem yok (Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği politika notu,2012). Bunlar ve bunların benzeri çıkarımlar bizim de ileriki saha çalışmamızda merak edip irdelemek istediğimiz noktaları oluşturuyor.

Sivil Toplum Kuruluşları’nın erken evlilikler konusuna eğilimini, çalışmalarını incelemek amacıyla Uçan Süpürge’nin haricinde konuya ilgi gösteren diğer kuruluşları da araştırdık. Mor Sertifika Programı süresince Uçan Süpürge Derneği Başkanı Halime Güler haricinde KAMER Başkanı Nebahat Akkoç ile de kısa bir görüşme yapma fırsatı bulduk. KAMER’in direk olarak konuyla ilgilenmediğini söyleyerek yerelde çalışan derneklerle iletişime geçebileceğimiz tavsiyesinde bulundu. Her iki dernekten aldığımız tavsiyelerden ve öncesinde de yaptığımız araştırmalardan erken evliliklerle ilgili yerelde çalışmalarının olduğunu öğrendiğimiz Muş Kadın Derneği(MUKADDER) ve Van Kadın Derneği(VAKAD) ile görüşmelerde bulunmaya karar verdik. Saha çalışması yürütmeyi planladığımız şehirlerden birisi Van olduğu için bu durum araştırmalarımız için avantaj yarattı.

Van’da ilk olarak Van Kadın Derneği ile iletişime geçildi. Muş Kadın Derneği ile proje ortaklığı yürüten derneğin yaz olması nedeniyle faal olarak çalışmakta zorlandıkları gözlemlendi. Dernekte konuyla ilgilenen Sema Hanım’dan alınan bilgilere göre deprem süresince de Yeni Çözümler Vakfı ile 24 köyde çadırlarla çeşitli yardım kampanyaları düzenleyen dernekte erken evlilikler ile ilgili olarak zaman zaman merkezde ve merkeze bağlı köylerde kadın insan hakları eğitimi verilmiş. Milli Eğitim Müdürlüğü ,okul müdürlükleri, Müftülük ve Kuran kursları ile birebir görüşmelerde bulunup erken evlilikler ile ilgili farkındalık yaratılmaya çalışılmış. Bu görüşmelerden sonuç almakta zorlandıklarını ifade eden dernek gönüllüsü, üst düzey yöneticilerden ve karar mekanizmalarından zaman zaman trajedi-komik sayılabilecek yanıtlar ve tepkiler aldıklarını da ekliyor. Merkezde ve kırsalda, dini yetkilerle daha çok temaslarda bulunulması gerektiği de belirttiği bir çözüm

önerisi. VAKAD ile yapılan görüşmelerde bulunduğumuz tarihlerde Muş Kadın Derneği ile ortak yürütülen erken evlilikler projesi kapsamında bir haftalık süreçte Van'ın sosyo-ekonomik anlamda sıkıntılı olan mahallelerinde ve merkeze bağlı köylerde eğitimler düzenlenip film gösterimleri yapılacağı öğrenildi. Bu eğitimlere katılmak için sözleşilse de katılımın azlığı ve imkan yetersizliği gibi nedenlerle seminerler iptal olunca proje yakından takip edilemedi. Bununla beraber, söz konusu eğitimler için Van'a gelen MUKADDER Başkanı Nurcan Çetinbaş ile görüşme fırsatı bulundu. Nurcan Hanım'la yapılan bu ilk görüşmede MUKADDER ve yaptığı çalışmalarla ilgili bilgilerin dışında Sabancı Vakfı'nın Toplumsal Gelişme Hibe Programı kapsamında desteklenen ve Van Kadın Derneği'nin ortaklığı ile yürüttükleri "Erken Yaşta Evlilik Kaderimiz Olmasın" projesinin kapsamı hakkında bilgiler alındı. MUKADDER'in iç tüzüğünde 'çocuk gelinler' ibaresine ilk kez yer veren dernek olduklarını belirtmekle söze başlayan Nurcan Hanım, erken evliliklerin önlenmesi amacıyla kamuyla ortak protokollerde yer aldıklarını, Diyanet İşleri, Sağlık Bakanlığı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, valilik, Halk Eğitim Merkezleri gibi etkili kurumlarla birebir görüşmelerde bulduklarını, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın düzenlemiş olduğu erken evlilikler ulusal eylem planını oluşturmaya yönelik toplantılara katıldıklarını, 16 tane lisede ve bir YİBO'da kısa film gösterimi düzenlediklerini, Uçan Süpürge ortaklığıyla halka açık paneller düzenlediklerini, Muş Üniversitesi'nde sunumlar düzenlediklerini, Muş'un mahallelerinde kadınlarla anket çalışması yürüttüklerini son olarak kırsal kesimlerde etkili birer mekanizma olan jandarma, polis, muhtarlık ve öğretmenlerle görüşmelerde bulduklarının belirtti. Daha sonra saha çalışmaları için tekrar Muş'ta biraraya geldiğimiz Nurcan Hanım, bu ikinci görüşmemizde de o yörede kız çocuklarının okuldan alınıp erken evlendirilmesi için aileler tarafından sebep olarak gösterilen maddi sıkıntıların önüne geçilmebilmesi için kız çocuklarının okumasına yönelik bursların bu yörede çok önemli olduğunu dile getirdi. Dernekler olarak maddi yetersizlik bahanesiyle okulundan alınıp evlendirilen bazı kızların durumlarını haber aldıklarını bunu önlemek için yörede durumu iyi olan kişilerden burs desteği sağlamaya çalıştıklarını ama bu çabaların tek başına yeterli olmadığını, daha çok destek gerektiğini de özellikle ekledi. Daha sonra MUKADDER'den edindiğimiz proje raporlarından da 2012-2013 yılları arasında yürütülen "Erken Evlilikler Kaderimiz Olmasın" projesinin detayları öğrenildi. Erken yaşta evliliklerin sayısını azaltmak, kadınların ve genç kadınların bu konuda haklarını öğrenmeleri ve bilinçlenmelerine destek olmak, zorla erken yaşta evlendirilmek istenen genç kadınların direnç göstermeleri için destek vermek, sadece genç kadınlar üzerinde değil, toplumun birçok kesiminde bu konuda bir duyarlılık geliştirmek amacını taşıyan proje kapsamında ev ziyaretleri, toplantılar ve film gösterimleri düzenlenmiş. Rapora göre kamu ve sivil toplum kuruluşları, lise ve üniversiteler ile çocuk evliliklerinin yaygın görüldüğü mahallelerde 1250'si kadınlar olmak üzere toplam 5570 kişiye ulaşılmış. Projenin özellikle hane toplantılarda ulaşılan kadınlar üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla kadınların profil bilgilerini içeren kantitatif bir çalışma hazırlanmış ve anket yöntemiyle eğitimin kadınlar üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılmış. Muş, Van ve çevre illerdeki kadınlar hakkında çarpıcı bilgiler veren değerlendirme çalışmasına göre araştırmaya katılan kadınların %44,1'i okuma yazma bilmediği, ortalama 8 kardeşe sahip oldukları, %70'inin evli olduğu, evlilik yaşı ortalamasınının 17 olduğu, okuma yazma bilmeyen kadınlarda 7-17 yaş arası evlenenlerin oranı %74 olduğu, evlenenlerin yarısının kararı kendisinin verdiğini ifade ettiği halde özellikle

babaların evlilik “rıza”sında etkin rol oynadığı sonuçları ortaya çıkmış (Erken Evlilikler Kaderimiz Olmasın Projesi değerlendirme araştırması raporu,2013).

MUKADDER ve VAKAD haricinde aldığımız yönlendirmeler sonucunda Van Toplum Ruh Sağlığı birimiyle birebir görüşmelerde bulduk. Bu birime bağlı olarak çalışan sosyolog Osman Turgut ile kadın hakları ve toplumda kadınların karşı karşıya olduğu sorunlar üzerine yaptığı çalışmalar üzerine konuştuk. Özel olarak erken evliliklerle ilgilenilmediğini fakat bu merkeze gelen kadınlarla görüşüldüğünde çoğunun çocuk sayılabilecek yaşta evlendirildiğinin ortaya çıktığını, Van’da ve çevre illerde bu duruma sık rastlanıldığı maalesef bir sorunla karşılaşılıp Toplum Ruh Sağlığı Birimi’ne başvurmadan önce bu vakaların tespit edilemediğini belirtti. Geç çıkarılan kimlikler nedeniyle evlendirilen kızların yaş durumunun tam olarak tayin edilememesi, kırsaldaki eğitim ve aile ilgisinin eksikliği, kızlarının maddi anlamda yük olmamasını isteyen ailelerin bu yola başvurmaları gibi etkenlerin erken evliliklerin sebepleri olduğu çıkarımında bulundu. Osman Bey’in kadın çalışmaları üzerinde gerçekleştirdiği içten ve ilgili projeleri bulunsa da kurum olarak erken evlilikler üzerine –yöredeki sorunun farkında olunsa da- kapsamlı bir araştırma-değerlendirme çalışmasının şimdiye kadar yürütülmediğini gözlemledik. Buradan alınan tavsiye üzerine bu bölgede üniversiteye bağlı olarak yapılan bir çalışma olup olmadığını öğrenmek amacıyla Çocuk Gelinler Ulusal Platformu üyesi olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ile iletişime geçildi. Yetkili birine ulaşmada zorluk çekmemiz, telefonla yaptığımız görüşmelerde baştansavma ve bilgilendiriciliği zayıf yanıtlar almamız, birimden maille ve birebir olarak bilgi istememize rağmen bu talebin yeterli veri olmaması gerekçesiyle gerçekleşmemesi üzerine sadece yerel bir televizyonda ve radyoda erken evliliklerle ilgili haftanın bir günü bir saat süreyle program yapıldığını ve seminerler düzenlendiğini öğrenilebildi.

Son olarak, erken evlilik yapan kadınların profiliyle ilgili bilgi sahibi olabileceğini düşündüğümüz için Van’ın ve çevre illerinin en yüksek kapasiteye sahip Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde görev yapan yetişkin ve çocuk psikiyatrlarıyla görüşüldü. Erken evliliklerin pratikte karşılaşılan yönlerinin analizi ve devlet kurumları tarafından alınabilecek önlemlerle ilgili tavsiyeler içeren bu görüşmelerde, Dr. Benna Müftüoğlu ve Dr. Serhat Nasırlıoğlu’na depresyon ve konversif yan şikayetler ya da intihar düşüncesi şikayetiyle başvuran kadınların hikayesini aldıklarından çoğunlukla çocuk yaşta evliliklerle karşılaştıklarını ifade ettiler. Yetişkin psikiyatri Dr. Benna Bey erken evlilik yapmış ve şu anda orta yaş üstü olan kadın hastalarının 15-20 yaşları arasında evlendiklerini, çoğunlukla şiddet-travma izlerinin etkisi olduğunu, bedensel ve somatik bozukluklar yaşadıklarını, kendilerini ve duygularını ifade güçlüğü çektiklerini, umutsuzluk içinde olduklarını, güçsüz ve çaresiz hissettiklerini belirtiyor. Baba-kız ilişkisinin bu vakalarda çok önemli olduğunu da ekledi. Çocuklukta yaşanan bu travmanın ileriye dönük sonuçları olduğunu bunların önlenmesi için ailelerin çocuklarına karşı fiziksel ve duygusal ihmal (neglect) gösterdikleri durumlarda cezai yaptırımlar uygulanması gerektiğini söyledi. Çocuk psikiyatri olarak görev yapan Dr. Serhat Bey ise hekimlerin de bu halka da önemli rol oynadığını, çocuk yaştaki kızların evlendirilmeden önce kemik yaşı tahlili için hastaneye başvurduklarını bu gibi durumlarda hekimlerin müdahale etmesi gerektiğini söylüyor. Hastaneler ve hekimler

arasında böyle bir hassasiyetin henüz yeterli olmadığını, erken evliliklerin istismar olgusu olarak değerlendirilip savcılık tarafından gerekenin yapılması gibi çözüm önerileri getirdi.

STK'ların kırsalda çocuk gelinler konusuna eğilimlerini gözlemleyebildiğimiz bir diğer yer ise saha çalışması için gittiğimiz Nevşehir ve Artvin oldu. Artvin'de ne yazık ki kadın araştırmalarına yönelik faaliyet gösteren bir dernekle karşılaşamadık ancak yaptığımız saha görüşmelerinde bize Artvin Kadın Girişimciler Turizm Geliştirme Kooperatifi yardımcı oldu. 2013 yılında kurulan kooperatif kendi bünyelerinde açtıkları mutfak sayesinde hem kooperatife maddi gelir sağlıyor hem de bölgedeki kadınların Artvin'in gelişimine katkıda bulunmasını sağlıyor. Kooperatifin bizim proje konumuz olan çocuk gelinler konusuyla ilgili herhangi bir çalışması bulunmamasına rağmen kooperatif üyeleri bölgedeki problemlere hakim olduğundan bize yardımcı olmaya çalıştı. Genelde Artvin'in Berta bölgesinde erken yaşta evliliklerin olduğunu, hatta aileye yabancıların girmemesi adına aile içi evliliklerin bile görüldüğü dile getiren kooperatif üyeleri bölgeden kimsenin görüşmeye yanaşmayacağını da belirtti.

Nevşehir de ise Kapadokya Kadın Dayanışma Derneği başkanı Hayriye Demirbilek ile görüşüldü. Hayriye Demirbilek hem Nevşehir'deki röportajlarımız için bizi erken yaşta evlilik yapmış kadınlarla buluşturdu hem de bölgede karşılaştıkları sorunları ve yaptıkları çalışmaları anlattı. Kapadokya Kadın Dayanışma Derneği bölgede kadın çalışmaları yapan en aktif dernek ve diğer derneklerle de iş birliği içerisinde. Bölgede erken evlilikler çok yaygın olduğu için konuyla ilgili özel çalışmalar da yapmakta. Nevşehir bölgesinde her yaşta kadına ulaşmaya çalıştıklarını ifade eden Hayriye Hanım üniversiteyle, belediyelerle, müftülükle de iletişim halinde olduğunu belirtti. Özellikle erken evlilikleri araştırmak amacıyla Nevşehir'e gelen ve konuyla ilgili program yapmak isteyen bir çok medya grubuna yardımcı olduğunu ifade eden Hayriye Demirbilek geri dönüşlerin genellikle olumsuz sonuçları da beraberinde getirdiğini açıkladı. Program yapımcılarının bölgelerdeki dikkatsiz tavırlarının halkta endişe ve huzursuzluk yarattığını, bu nedenle de bazı kesimlerde halkın konuyla ilgili her türlü araştırma, eğitim, yardımdan uzak durduğunu ve de yapılan araştırmaların, ortaya çıkan verilerin dernekle paylaşılmadığının altını çizdi. Zorluk çektiklerini belirttiği bir diğer konu ise bölgede ihtiyaç olmasına rağmen bazı derneklerin kapatılma tehlikesi ile karşı karşıya kalma durumu. Bazı derneklerin kapanmaması için onların da sorumluluklarını üzerlerine aldıklarını açıkladı.

Yukarıda bahsini ettiğimiz illerde yürüttüğümüz araştırma çalışmalarının sonucu olarak, merkezde hazırlanan kapsamlı ve etkili projelerin kırsaldaki uygulamalarında, imkansızlıklar, ilgisizlikler nedeniyle uzun vadede sorunlar yaşandığını, bu projelerden istenen sonucun alınması için STK'ların özverili çalışmalarının yöredeki karar mekanizmaları tarafından da desteklenmesi gerektiğini, aksi halde bütün bunların boşa harcanan emekler olacağını gözlemledik. STK'ların kendilerince yürüttükleri çalışmaların haricinde erken evliliklerin sık görüldüğü bu bölgelerde ilgili olması beklenen devlet kurumları tarafından yeterli donanımına sahip ve kapsamlı çalışmalar yapılmadığı, erken evliliklerin henüz toplumun bir sorunu olarak kabul edilip üzerine yeterince düşülmediği de bizim gözlemlerimiz arasında yer alıyor.

3) Hukuk Dünyası Açısı

Proje kapsamında çocuk gelinlere hukuksal açıdan yaklaşımları incelemek amacıyla Türkiye Ünitersiteli Kadınlar Derneği başkanı Av. Nazan Moroğlu ve genel sekreteri Av. Fatoş Serin'le görüşüldü. Eğitim almış bireyler olarak eğitimin önündeki en büyük engellerden birini erken yaşta evlilikler olarak gören dernek üyeleri bu konuya özel ilgi gösterdiklerini belirttikten sonra konuyla ilgili en büyük sorunun devlet tarafından problemin üstünün kapatılmaya çalıştığının altını çizdi. 2011 yılı itibariyle TUIK'ten alınan verilere göre Türkiye'de 181.000 çocuk gelin olduğu ancak resmi veriler alınana kadar sayının daha az bir oran olarak gösterildiğini, ayrıca bu sayının resmi verilerle kısıtlı olduğunu, resmiyette gözükmeyen ama mevcut bulunan erken evliliklerle bu sayının ciddi bir miktarda arttığını belirttiler. Fatoş Serin resmiyette gözükmeyen evlilikleri ise resmi nikah olmaksızın dini nikahla gerçekleştirilen evlilikler, ölen ablanın kimliğiyle yapılan evlilikler, yaş büyütme davalarıyla gerçekleşen evlilikler olarak açıklıyor. Erken yaşta yapılan evliliklerin kadının eğitim, sağlık, istihdama katılım gibi haklarını kısıtladığını ve kadınları toplumsal açıdan eşitlikten uzak, erkek egemenliği altında bir yaşama sürüklediğini belirtiyor ve konuyla ilgili iç hukukta ve Türkiye'nin de kabul ettiği uluslararası sözleşmelerdeki madderi şöyle sıralıyor:

- Çocuk hakları sözleşmesine göre 18 yaşın altındaki her birey çocuktur.
- Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin 16. maddesinin Evlenme ve aile ilişkileri başlığı altında "çocuğun nişanlanması ve evlenmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz. Taraf devletler evlenme yaşının tespit edilmesi ve evliliklerin kayıt altına alınması için her türlü tedbiri almak zorundadır.
- İnsan hakları evrensel Beyanamesine göre "Evlenme sözleşmesi evlenecek tarafların özgür ve tam iradesi ile yapılabilir".

- Medeni Kanun 124. maddeye göre 17 yaşını dolduran kişi anne baba rızasıyla evlenebilir. Ancak hakim, gerekli gördüğü olağanüstü hallerin mevcudiyetinde 16 yaşın doldurulması ile evlenmeye izin verebilir
- Türk Ceza Kanunu'na göre Onbeş yaşını doldurmuş kız çocuğunun sosyolojik manada evlenmesi durumunda şikayet üzerine onunla evlenen kişi altı aydan 2 seneye kadar cezalandırılır. (Bu maddeyi evlilik yaşının aslında üstü kapalı bir şekilde 15'e kadar indirildiği şeklinde yorumluyorlar)

Bu maddelerden de anlaşıldığı üzere yasalar arasında bir çelişki bulunmaktadır. Medeni kanuna göre 17 yaşını doldurmamış kızlar, çocuk koruma kanuna göre 18 yaşını doldurmamış kızlar Türk Ceza Kanunu'na göre ise 15 yaşını doldurmamış kızlar evlendiği takdirde çocuk gelin sayılmaktadır. Normlar hiyerarşisine bakıldığında kanunun her türlü dini, ahlaki, örfi kuralların önünde olması gerektiğini söyleyen Fatoş Serin, geleneksel Türk toplum yapısında evliliğin meşruluğu için imam nikahının ve toplumsal mutabakatın resmi nikahın önünde görülmesinin- resmi nikah olmadan yapılan evliliklerin resmiyette suç sayılmasına rağmen- erken yaşta yapılan evliliklerin önünü açtığını belirtiyor. Çözümün hukuki açıdan kanunlar arasındaki tutarsızlığın giderilip evlilik alt yaşının 18'e çekilmesi ve bunun hukuki açıdan sıkı takibiyle mümkün olduğunu söylüyor. Nazan Moroğlu ise konuyla ilgili meclise dilekçe verdiklerini, Birleşmiş Milletlere ise önerge sunduklarını belirtip önerge maddelerini şu şekilde özetliyor:

- Ulusal federasyonlar ve dernekler, devletleri kız çocuklarını onları erken evliliğe iten geleneklerden, kültürel faaliyetlerden ve dini inançlardan koruması yönünde teşvik etmeli
- Ulusal federasyonlar ve dernekler çocuk yaşta yapılan evliliklerin olası sonuçları hakkında aileleri eğitmek amacıyla kamuoyu oluşturmalarıdır
- Ulusal federasyonlar ve dernekler konuyla ilgili yapılan bilimsel araştırmaları ve yerel dernekleri desteklemeli
- Erken evlilikler konusu uluslararası platforma çekilmeli, dünya çapında bir farkındalık oluşturulmalı.

Türkiye'de son 4 yılda yapılan erken evlilik sayısı 181000 (Türkiye Üniversiteli Kadınlar Derneği,2011) iken, TBMM'nin resmi web sitesinden alınan bilgilere göre 2013 yılından itibaren TBMM bünyesinde konuyla ilgili verilen kanun teklifi sayısı ise ikidir. Bu tekliflerden ilki Eskişehir milletvekili Ruhsar Demirel tarafından 14.01.2014 tarihinde yapılmıştır ve resmi nikah belgesini görmeden dini nikah törenini gerçekleştireceklere verilecek iki aydan altı aya kadar hapis cezasının en az üç yıl hapis cezası şeklinde değiştirilmesine yöneliktir (Demirel, 2014). Bir diğer teklif ise 30.01.2014 tarihinde Kayseri milletvekili Yusuf Halaçoğlu tarafından yapılmış ve çocukları cinsel yönden istismara uğratan kişilere verilecek cezaların ağırlaştırılması, para cezasına çevrilmemesi, indirim ve erteleme uygulanmaması, zaman aşımı işlememesini içermektedir. Buna ek olarak cebir, hile ve tehdit olmaksızın on beş yaşını doldurmuş çocukla ilişkiye giren kişinin şikayet üzerine iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını önermiş on yedi yaşını doldurmamış bireylerin dinsel tören için başvurması sonucunda cezanın iki katına çıkarılması

gerektiğini savunmuştur (Halaçoğlu,2014). Yapılan iki kanun teklifinin de erken yaşta evlilikleri azaltmaya yönelik olmasının yanısıra iki teklifin de basında çokça yer alan erken evlilik yaşayıp 14 yaşında öldürülen Kader Erten cinayetinden sonra yapıldığı ve 2013 yılında konuyla ilgili verilen kanun teklifi olmadığı dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili son günlerde gündeme gelen bir başka kanun tasarısı taslağı ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının yargıda iş gücünün azaltılması nedeniyle hazırladığı çocuğa evlenme vaadiyle cinsel istismarda bulunup evlenmenin gerçekleşmesi durumunda verilecek cezanın ertelenmesi, evlenmenin devam etmesi durumunda davanın düşmesini öneriyor. Bunun sebebi olarak ise cinsel istismar sonucu evlenmelerin olduğu takdirde eşin uzun süre hapse girmesinin kadını ve çocuğu mağdur etmesi gösteriliyor.

4) Medya Bakışı

Küçük yaşta evliliklere medyanın bakış açısını incelemek amacıyla görüşmemizi Evcilik belgeselinin yönetmeni Bingöl Elmas'la gerçekleştirdik. Belgeselleri derin araştırmalar yapabileceği içselleştirilmiş bir durum olarak gören Bingöl Elmas hem sanat hem de bilgi paylaşımı platformu olarak kullanabildiği için, belgesel filmleri çekmeyi daha uygun görüyor. 2012 yılında ilk gösterimini 11.IF Uluslararası Bağımsız Filmler Festivali kapsamında gerçekleştirdiği Evcilik belgeselinde erken yaşta evliliği yaşamış 4 kadının hikayesine yer veriyor. Çocuk gelinler meselesine Uçan Süpürge'nin bir çalışmasına rastlamasıyla yöneldiğini belirten Bingöl Elmas sorunun sadece evlenen kişileri değil gelecek kuşakları da etkileyen bir hal alması nedeniyle büyük öneme sahip olduğunu düşünüyor. Erken yaşta evlenip hamile kalanlardan ölmemeyi becerip anne olan bireylerin ve küçük babaların ebeveynliklerini, yeni bedenlerde yeni yanlışlara sebep olması nedeniyle önemli bir problem olarak gören Bingöl Elmas bunun sebebinin bir türlü kurulamayan aile ilişkileri ve çocukların ebeveynlerini abla ağabey olarak görmesi ve bu çocukların genelde ailelerin hatalarını tekrarlaması şeklinde açıklıyor.

Belgesel filmleri, daha güçlü ve samimi olması nedeniyle normal filmlere tercih eden Bingöl Elmas bu güç ve samimiyeti problemin istatistiki verilere indirilerek bu şekilde sunulmasındansa, belgesel filmlerin kurgusallıktan uzak, gerçek hikayeleri gerçek kahramanlarıyla, kendi yaşadıkları mekanlarda, kendi ağızlarından dinleyen kişilerden alınan geri dönüşün daha etkileyici olmasına dayandırıyor. Bunun yanısıra belgesellerin çekiminin de çokça zorluğu olduğunu bu zorlukların ise hikaye kahramanlarıyla kurduğu yakın ilişkiyle çözülebileceğini dile getiriyor. Kişileri konuşmaya ikna etme konusunda sık sık önce kendi hikayesini onlarla paylaşıp olayı röportaj yapmaktansa sohbet etme boyutuna taşımının iki taraf için de daha rahat bir ortam yarattığını belirtiyor. Bunu yaparken de karşı tarafa zarar vermemek adına oldukça titiz davranılması gerektiğinin altını çiziyor. Örneğin Evcilik filmini çekerken karakterlerden bir tanesinin yaşadıklarını çekim esnasında öğrendiğini söyleyen Bingöl Elmas anlattıklarının karaktere zarar vermemesi adına bilgileri çok dikkatli bir biçimde kullanmaya ve filmin kontrollü bir şekilde yayınlanmasına önem göstermiş.

Medyanın bu konudaki tavrını avcı şeklinde yorumlayan Bingöl Elmas sırf malzeme toplamak amaçlı bu kişilerden yararlanananların faydadan çok zarara neden olduğunu ifade ediyor. Örneğin Nevşehir, Kozaklı'nın bir köyünde erken evliliklerin çok olmasına rağmen

bu köyde araştırma yapmanın neredeyse imkansız olduğunu, bunun nedeninin de medyanın o köyde çalışma yaparken gerekli özeni göstermemiş olduğunu belirtiyor. Ayrıca medyanın güçlüden yana, sürekli dil değiştiren, cinsiyetçi, ayrımcı yapısının sosyal bir haber yapabilmiş olma uğruna bilinçsizce davranmasına neden oluyor. (İçlerinde çok idealist çalışanları özellikle bu grubun dışında tutuyor). Bu tavrın yıllarca erken yaşta evlilik probleminin doğuya ait olduğu bilincini kazandırdığını ancak bunun tüm bölgelerde görülen bir problem olduğunu söyledi. Örneğin medyanın genelde bir sorundan bahsederken ötekileştirme yapması halkta “cahil kürt” imajı yarattığını, bazı filmlerde Kürdün çok kötü bir şekilde karikatürize edildiğini ve bu nedenle filmde Lezgin karakterine yer verirken bu imajın ona yapışmaması için çok uğraştığını belirtti. Çünkü bu yaşananlar onun sebep olduğu bir durum değil aksine Lezgin de bu durumun sonuçlarından bir tanesi (Lezgin: Evcilik filmindeki karakterlerden bir tanesinin eşi) . Bu durumu seyirciye doğru aktarmadığınız takdirde seyircinin Lezgin’den nefret etmesine neden olabilirsiniz ancak Lezgin bu olayın kötü adamı değil. Neden sonuç ilişkisini doğru kuramayan bir medya var ve bu medyanın doğru bir ürün ortaya çıkarması çok zor. Bu nedenle medyayla paylaşılan metinlerin, belgelerin onların yorumuna bırakılmadan kontrollü bir şekilde paylaşılması gerektiğini düşünüyor. Dizilerde ise durum tamamen acındırmaya dayalıdır, ki acındırma bu konudaki en tehlikeli şeydir. Birine acınılıyorsa o meseleyi halletmek yerine duygusal boşanım yaşanılıyordur ve o durumu yaşamadığı için kişi bir anlamda mutlu oluyordur. Katharsis durumu yaşanır ve farkındalık yaratmanın aksine sorunu ötelemeye neden olur ve yeniden bir etiketleme söz konusu olur. Yeniden üretmeye sebep olur ve sorun kalıcı hale gelir. Değişim yaratan, ezberbozan, sorgulatan senaryolar farkındalık yaratır, dizilerde ise bu durum maalesef söz konusu değildir. Bu noktada, söz konusunun kendi içine kapanmak olmadığının altını çizen Bingöl Elmas ilgili metinlerin, belgelerin medya patronlarının yorumuna bırakılmadan kontrollü bir şekilde servis edilmesinin ve sosyal medyayı verimli kullanmanın daha yararlı olacağını belirtiyor. Türk televizyonları oynama, ağlama ve haz alma üzerine kurulu, sabah programlarına bakılırsa çok net bir şekilde anlaşılabilir.

Konuyla ilgili çözümün devletten gelmeyeceğini düşünen Bingöl Elmas bunun nedenini devletin aileyi kutsal bir varlık olarak görmesi ve aileyi ve kadını üretmeye çabalaması şeklinde açıklıyor. 4+4+4 sisteminin de buna bir zemin hazırladığını düşünüyor. Bingöl Elmas’a göre en etkili çözüm kadın derneklerinin gücünü birleştirerek sistematik bir şekilde hareket etmesi ve yapılan projelerin devamlılığının sağlanması. Bingöl Elmas projelerde kanaat önderlerine yer verilmesinin de sistematikliğini pekiştireceğini düşünüyor. Bu, yılların meselesi ve çözümü de yıllar alabilir, önemli olan sorunu büyük gösterip pasifize olmak değil herkesin durumun farkında olup yardımcı olmasıdır. Unutulmamalıdır ki erken yaşta evlilik meselesi dinle kadın ilişkisinden, kadın erkek ilişkisine, devlet birey ilişkisine kadar bir çok problemi içinde barındırmaktadır şeklinde yorumluyor.

Erken yaşta evliliklerin en önemli sebeplerinden birini kadınların evliliği tek çözüm yolu görmesi olarak açıklayan Bingöl Elmas kadınlara farklı çıkış yollarının da olduğunu, önünde tek seçenek olarak evlilik olmadığını bilincinin kazanılması gerektiğini düşünüyor. Çocukların doğdukları andan itibaren oyunlarıyla, oyuncaklarıyla, şarkılarıyla, dizileriyle hep evliliğe, anne baba olmaya hazırlandıklarını düşünen Bingöl Elmas, bu noktayı sorgulayacak

zeminler hazırlamak gerektiğinin altını çiziyor. Kendi rızası dışında aile baskısıyla evlendirilenlerde ise bu bilinç aslında evlendirmekle çocuklarına iyi bir durum yarattığını düşünen aileye kazandırılmalıdır.

Araştırmalarımız esnasında rastladığımız konuyla ilgili bir diğer film ise Reis Çelik'in yönetmenliğini yaptığı Lal Gece filmi. Film ergenliğine yeni girmiş bir kız çocuğuyla kendisinden yaklaşık 40-50 yaş büyük bir adamın evliliğini konu edinmiş. Filmde herhangi bir ismin, yörenin ve zamanın belirtilmemiş olması genelin aksine sorunun ötelenmemesini sağlamıştır. Dikkat çekilen bir diğer nokta ise alışılmışın dışında mağdur kadın, suçlu erkek figürü yaratılmamış cinsiyet ayrımı olmaksızın iki tarafın da sistemden zarar gördüğü yansıtılmıştır. İki birey arasında geçen dialoglar ise aralarında çok yaş farkı bulunan kişilerin evliliğe bakış açıları ve evlilikten beklentileri arasındaki büyük uçuruma dikkat çekmektedir.

Konuyla ilgili hazırlanan bir diğer yapım ise 2011 yılında ATV'de yayınlanmaya başlayan, yönetmenliğini Mahsun Kırmızıgül'ün yaptığı Hayat Devam Ediyor adlı dizi. Dizide olaylar Ağrı bölgesinde geçiyor ve 15 yaşındaki bir kızın 70 yaşındaki bir adamla evlenmesini konu ediniyor. Dizi, Ağrı'da çekilmesi, töreye, ataerkil ve erkek egemen yapıya dikkat çekmesiyle toplumda yerleşik olan sorunun belli bir bölgeye ait olması fikrini daha güçlendiriyor. Çocuk gelin konusuyla yola çıkan ve ilerleyen zamanlarda kötü kader adına başa gelebilecek bütün felaketleri bir ailede toplamasıyla, duygusallığın çarpıcı sahneler ve etkileyici müziklerle pekiştirildiği dizide seyirciye duygusal yoğunluk yaşatılıyor ve bu Bingöl Elması'nın da belirttiği gibi katharsis durumunu açıkça gözler önüne seriyor.

Çalışmalarımız esnasında incelediğimiz diğer iki yapıt ise Uçan Süpürge'nin yürüttüğü bir proje sonucu hazırlanan ve diyaloga hiç yer verilmeyen Nefes al, alma, nefes al ve Beni Geri Çağır Hayat adlı kısa filmler oldu. Beni Geri Çağır Hayat adlı film abla kardeş olarak düşünülen iki kızın evden dışarı çıkıp parka doğru yol almasıyla başlıyor. Yol boyunca iki kız çocuğunun gündelik hayatta karşılaşılan durumlara verdikleri tepkileri gözlemledikten sonra abla olarak düşünülen kızın küçük kızın annesi olduğunu anlıyoruz. Nefes al, alma, nefes al filmi ise bir cenaze evi sahnesiyle başlıyor ve ellili yaşlarını geçmiş ve küçük yaşta evlendirilmiş Alma'nın geçmişiyle tekrardan yüzleşmesini ekran önüne getiriyor. Bu yüzleşme filmin sonunca Alma'nın başka bir küçük kıza çıkış kapısı olmasıyla sonuçlanıyor. İki filmin ortak özelliği dialoglara, isimlere ve bölgelere yer vermemiş olması. Ayrıca filmlerin türü ve yapısı nedeniyle, sadece erken evlilikler konusu işlenmiş başka hiç bir mevzu filmlerde söz konusu edilmemiştir. Bu da başlı başına erken evlilik konusunun bireylerde meydana getirdiği sorunun büyüklüğünü göstermeye yeterli olmuştur.

5) Saha Çalışmaları – Erken yaşta evlilik yapmış kadınlar açısı:

Proje kapsamında var olan akademik çalışmaların incelenmesinin, sivil toplum örgütlerinin genelde ve yerelde aktivitesinin araştırılmasının, hukuk ve medyanın değerlendirilmesinin ardından son aşama olarak kırsal bölgede sahaya çıkarak 'çocuk gelin'lerle görüşmelerde bulduk. Türkiye'nin önemli toplumsal sorunlarından biri olan erken yaşta evliliğe çeşitli bakış açılarını irdedelemekle birlikte özellikle konunun ana muhatabı olan kadınların neler düşündüğünü, nasıl değerlendirmelerde bulduklarını öğrenmek en başından beri temel

hedefimizdi. Bu amaçla, elimizdeki verileri kullanarak çocuk gelinlerin en yoğun olduğu bölgelerden 4 il belirleyerek (Van, Muş, Artvin, Nevşehir) toplamda 14 erken yaşta evlilik yapmış kadınla detaylı görüşmeler yapma fırsatımız oldu. Araştırmamız boyunca filmlerde, belgesellerde izlediğimiz, yazılan makalelerde okuduğumuz, çeşitli eğitimlerde dinlediğimiz hikayeleri ilk ağızdan dinlemek ve onları yaşayanları görmek, genç araştırmacılar olarak bize oldukça derin deneyimler yaşattı. Bize içtenlikle hikayesini anlatmaya hazır insanların evlerine konuk olup, daha önemlisi yaşanmışlıklarına dahil olduk. Başlarda soracağımız soruların belli olmasına rağmen, karşılıklı olarak konuşmaya nasıl başlayacağımızı bilemeyip çekinsek de sohbet ilerleyip onlar anlatmaya başlayıp biz de dinlemeye istekli olunca, içlerinde ne kadar çok şey biriktiğini farkedip bunları sonunda birileriyle paylaşmaktan memnun olduklarını gördük. Türkiye'nin farklı yerlerine proje yapmaya gitmiş tecrübesiz iki üniversite öğrencisi olarak başladığımız saha çalışmalarımızdan öğrendiklerimizin ve buralarda deneyimlediklerimizin bize Özgür Proje'nin sağladığı eşsiz katkılar olduğunu düşünüyoruz.

Görüşmelerimizde soracağımız soruları Sabancı Üniversitesi öğretim görevlisi Ayşegül Altınay'ın yardımlarıyla, yaptığımız araştırmalarda dikkatimizi çeken ve merak ettiğimiz noktaları kapsayacak şekilde oluşturmaya çalıştık. Görüşmelerimizde kontrolün ve söz hakkının karşı tarafta olduğunu hissettirmeye ve yargılama yapmadan sadece dinlemeye özen gösterdik. Soruların kopyası ve görüşme yaptığımız kişilerle ilgili genel bilgiler appendix-1 ve appendix-2 kısmında bulunmaktadır. Görüşmelerin hepsi görüşme yaptığımız kişilere zarar vermemek adına onların seçtiği veya bizim verdiğimiz takma isimleriyle raporumuzda yer bulmuştur.

Bu raporda röportajların tamamını yayınlamaktansa önemli noktaları işaret eden alıntılarını koymayı daha uygun buluyoruz.

Muş'ta yaptığımız ilk görüşme (Leylak); 44 yaşında, yüzde 70 oranında akıl sağlığını yitirmiş durumda. 18 çocuklu bir ailenin 6. çocuğu. Hiç okula gitmemiş. İki evliliğinin ilkini 13 yaşında kendinden 10 yaş büyük biriyle yapmış ve bu evlilikten uzunca süre çocuk sahibi olamamış. Şu an 5 çocuğu var ve en büyük çocuğu 22 yaşında bir kız. Uzun yıllar kayınvalidesiyle yaşamış. İlk kocasıyla düzgüne yakın bir aile yaşantısı varken ikinci evliliğinde fazlasıyla şiddet görmüş. İlk eşinin vefatından 1-1.5 yıl sonra akıl sağlığı yerinde olmayan kayınbiraderiyle zorla evlendirilmiş ve bu evlilikten 3 çocuğu olmuş. İkinci eşinden çocuklarıyla beraber çok fazla şiddete maruz kalmış. Bir müddet sonra ikinci eşi evi terk etmiş ve ardından tıbbi bakım altına alınmış. Eşinin gitmesinin ardından kendisi de yoğun sağlık problemleri yaşamış.

İkinci eşiyle zorla evlendirilirken kendisinin ya da anne-babasının karşı çıkıp çıkmadığını sorduğumuzda, kadınların kendilerini ilgilendiren konular karşısında bilinçaltılarına işlemiş olan çaresizlikle karşılaştık: **“Babam yok zaten. 22 yıldır ölmüş. Annem de istemedi ama karşı da çıkmadı. Kadınsın bir başına ne yapacaksın.”**

Evlenmeden önce evlilikle ilgili bir fikri olup olmadığını, adet görüp görmediğini, ya da doğum yaparken zorlanıp zorlanmadığını sorduğumuzda aldığımız yanıt, erken evliliklerin

kadın sağlığı açısından zararları ile ilgili yapılan araştırmalarla paralellik gösteriyor: **“Yok aynı bebekler gibiydim. Hani 2-3 yaşında olur ya birşey bilmezler, aynı yleydim. Yani biliyordum evlenmek var,ama ocuk yapmak evi idare etmek nasıl olur bilmiyordum.”**, **“Evlendiğimde adet görmemiştim daha, evlendikten iki ay sonra oldu. Çocuğum da geç oldu. Mesela, Aslı(en büyük çocuğu) şu an 22 yaşında. Ben de 20li yaşlarımda ocuk doğurdum. Kaynanam çok istiyordu.Gidiyorduk doktora, doktor diyordu yaşı küçüktür daha erkendir.”**, **“ Doğum yaparken zorlandım. Evde doğum yaptım çok zorlandım. Tuğba’dan önce başka bir taneye hamileydim 18 yaşında, karnımda ölmüştü. Sonradan Tuğba’yı doğurdum.”**

Fiziksel veya psikolojik şiddet ile ilgili sorularımız da kendinden büyük birisiyle erken yaşta evlilik yapan kadınların eşleri ve eşlerinin aileleriyle olan ilişkilerde daha dezavantajlı konumda olduğu ve bu durumu kadını ailesi ve eşi karşısında gcszleştirip şiddetle karşı karşıya kalmasının önünü amadığu yönündeki varsayımı da haklı çıkartıyor: **“Kayınvalidemle beraber oturuyorduk ama o sabahtan dışarı çıkar beni eve kilitlerdi. Dışarı çıkmama izin vermezlerdi. Ben de o zamanlar küçüktüm evde bilmiyordum ne yapayım öyle kendi kendime otururdum. Akşam eve geldiğinde de sinirli olurdu. Bana kızardı çok.”**

“İkinci eşim öz çocuklarını değil ama Aslı’yla Mustafa’yı çok dövüyordu. Ben engel olmaya çalışıyordum beni de dövüyordu. Etlerimiz lime lime oluyordu artık.”

Erken evliliklerle ilgili fikrini ve genkızlar için ideal evlilik zamanını sorduğumuzdaysa herşeye rağmen umutlu cevaplar veriyor: **“şimdiki aklım olsa ben onların hepsini şikayet ederim. Hapse düşerlerdi yine evlenmezdim.”**, **“Tabi ben ozaman bilmiyordum,şimdi biliyorum bak. Yani mesela zorla birşey yaptırmak suç polise gidebiliyorsun.”** , **“şimdiki kızlar okuyor biliyorlar aşk meşk koca nedir falan. Yani yanlış anlama biliyorlar. İşte bilmiyorum sağlık da kötü oluyor.17-18 daha iyidir evlenmek için. Mesela ben vermedim Aslı’yı, çok istediler. Dedim vermiyorum. Aslı zaten akıllıydı. Okul okudu yeni kazandı niversiteyi.”**, **“Mesela alışanı olmazsa nasıl o çocukları besleyecek, değil? O yüzden plansız dayanaksız ocuk yapmak da güzel bişey değil.”**

Muş’ta yaptığımız diğer iki görüşmeyi, ilk görüşmeyi yaptığımız evle aynı mahallede, yakın mesafelerde oturan iki kadın ile yaptık. İzin alamadığımız için ses kaydı olmadan gerçekleştirdik. Görüşme gerçekleştirdiğimiz kadınlarla iletişim kurmamıza yardımcı olan Nurcan Hanım’dan öğrendiğimiz kadarıyla mahallelerde erken evlenmiş çokça kadının olduğunu ve bunun benimsenen bir durum olarak görüldüğünü ğrendik.

İkinci görüşmemiz (Nilüfer); 33 yaşında, Muşlu. Aralarında 2 yaş fark bulunan amcasının oğluyla 13 yaşında evlendirilmiş. Kayınvalidesi hasta olduğu için kayınbabası ona bakacak birini bulmak amacıyla gelin getirdiğini söylüyor. 3 üvey kayınvalide dahil olmak üzere 15-20 kişilik bir aileye gelin gitmiş ve evin bütün bakımını üstlenmiş. 5 erkek 6 kız olmak üzere 11 çocuğu var. İlk çocuğunu 15 yaşında doğurmuş. 13-15 yaşları arasında 2 ölü doğum 1 düşük yapmış.Küçükten çok çektiğini ifade ediyor. Hiç okula gitmemiş. Okuma yazma bilmiyor.

Küçük çocukları okula gidiyor ama büyük oğulları liseden itibaren okulu bırakmışlar.

Erken yaşta evliliğin fiziksel ve psikolojik olarak zorluklarını çektiğini söylüyor.18 yaşından önce kızların evlenmemesi gerektiğini düşünüyor.

Konuyla ilgilenen kurum ve kuruluşlarsan haberdar değil.

Genel bir çekingelik ve aile hayatının sorunsuz olduğuna dair ısrar etme hali ile karşılaştık fakat daha sonra kocası tarafından yoğun şiddet gördüğünü öğrendik.

Üçüncü görüşmemiz (Papatya); 43 yaşında, Muşlu. Psikolojik sorunlar başta olmak üzere fiziksel olarak rahatsız. Evliliğini kendinden 14 yaş büyük biriyle 15 yaşında iken yapmış ve 7'si erkek 4'ü kız olmak üzere 11 çocuğu var. Hiç okula gitmemiş. Türkçe konuşmakta sıkıntı çekiyor. Kızlarından birisi engelli ve 14 ve 16 yaşındaki diğer kızlarını kendi istekleri üzerine okuldan alıp evlendirmiş. Dördüncü kızı için aynısını yapmayacağını söylüyor ama erken evliliği kadınlar için büyük bir sorun olarak görmüyor. Konuyla ilgili çalışma yapan dernek ve kurumlardan haberdar değil. Haberdar olsa bile evi bırakıp gidemeyeceğini söylüyor. Aldığımız bu yanıtlar, bazı kadınların kendilerinin bile çocuk yaşta evlendirilmeyi sorun olarak görmediğini ve hatta kızlarının da erken evlenmesine izin vermenin yanlış bir davranış olmadığını düşündüklerini farketmemiz açısından aydınlatıcı oldu. Böylelikle, önerilen çözümlerin hepsinden önce, kadınların bilinçlenmesinin ve yanlışların farkına varmasının toplumsal bir zincirleme tepkimeyi başlatacağını öngörmek yanlış olmaz diye düşünüyoruz.

Dördüncü görüşmemizi Van'nda gerçekleştirdik. Görüşme yaptığımız kişinin kendisinin de kadın çalışmaları için sahada aktif görev olan biri olması bizim için ayrıca bir önem taşıyor. Yasemin ; Van'ın merkeze bağlı köylerinden birinde 5 kardeşin(4 kız 1 erkek) ortancası olarak doğmuş. Babasını, küçükken öldüğü için hiç görmemiş. Kendisiyle aynı yaşta olan eşiyle, daha önce hiç tanışmadan 15 yaşında evlenmiş. Hiç okula gönderilmemiş ama açıköğretimle okuyarak liseyi bitirmiş. 1 kız 3 erkek olmak üzere 4 çocuğu var.

Nasıl evlendiğini sormakla başladık ve ilk dakikadan aldığımız yanıt Türkiye'de hala sıkça karşılaşılan bazı geleneksel kuralların acımasızlığını işaret etti: **“Aslında talihsiz bir olay oldu. Benden küçük bir kız kardeşim vardı. O evlenmek istedi, yani daha önce o evlendi benim şimdiki eşimle. Kız değil diye onu geri getirdiler. Beni götürdüler. Yani bizim evlenmemiz öyle oldu.”**

Doğum yaparken yaşadığı zorlukları, çocuk sahibi olmaya hazır olup olmadığı, neler hissettiğini sorduğumuzda da yine toplumsal beklentilerin ağırlığı ile karşılaştık: **“Ben evde doğum yaptım. Tabi ki çok zordu. Hakkari'de kalıyorduk o zaman. Normal doğum yaptım, hastaneye falan da götürülmedim. Zorlandım evet, kendime gelmeye zorlanmıştım. Bayılmıştım çünkü.”**, **“Çocuğunu kucağına almak çok karışık bir duygu. Seviyosun bağlanıyosun. Hiç sahip olmadığın bir şey, hani oyuncağın olur ya öyle bir şeydi.”**, **“Çocuğum olmasını hiç anlamazdım ya yani. Bir de köyde zaten, ben gittim hemen birkaç ay sonra çocuk bekliyorlar. Çocuk doğurmayınca niye olmuyor çocuk diyorlar.Yani istiyor muyum isemiyor muyum bilmiyosun ki çocuk nedir bilmiyosun.**

Orda zaten bişey var evlendiğin zaman çocuk doğurman gerekiyor. Öyle bir kavram var.”

Evlenmeden önce evliliğin ne olduğuna dair fikri veya hayali olup olmadığını sorduk: **“Bir hayalim yoktu benim evlilikle ilgili. Ama küçükken arkadaşlarım vardı. Onlar evleniyorlardı. Ben de doğal zannediyordum. Arkadaşlarım evlendi ben niye evlenemedim diye soruyordum kendime. Tabi zaman geçtikten sonra anlıyorsun ne kadar küçük yaşta evlenmişsin. Bunun çok yanlış olduğunu anlıyorsun ama o zamanlar bilmiyorsun. Sadece çevrene uyuyorsun.”**

Evlilik hayatının nasıl gittiğini sorduk **“...biz çocukken evlenmiştik ben de kaldıramıyordum o da kaldıramıyordu.”** dedi. Bunun üzerine hiç çekip gitmeyi aklına getirip getirmediğini sorduk ve ‘yalnız’ olduğunu bu nedenle gidecek bir yeri olmadığını öğrendik. Fakat üstesinden gelmek için bir süre sonra yollar bulduğunu söyledi: **“Sonra işte psikiyatra falan gitmeye başladım.Bana kadın derneğini, burayı tavsiye etti zaten.... Beraber üstesinden gelmeye çalışıyorsun, çünkü tek başına hiçbir şey yapamıyorsun. İşte yardım gibi birşey istiyorsun ya da dertleşmek istiyorsun konuşmak istiyorsun. Çünkü ben hiç hayatım boyunca başıma gelenleri hiç kimseyle konuşmamıştım. Belki de paylaşmak istiyordum.”**

Yasemin çocuk gelinlerle ilgili de saha çalışmalarında aktif görev almış biri olduğu için, dernekle beraber katıldığı çalışmalardaki deneyimlerinin nasıl olduğunu, neler hissettiğini sorduk. Aldığımız yanıt sorunun çözümüne yönelik yürütülmesi gereken çalışmalarda nelere dikkat edilmesi konusunda yol gösterici oldu: **“Tabi ordaki kadınların çoğu erken evlenmiş. 11 yaşında bile görebilirsiniz. Yasal olmadığını bilmiyorlardı. Birçok şeyi yeni yeni öğrenmeye başladılar. Siz de biliyorsunuz. Daha önce böyle şeylere önem verilmiyorlardı. Yeni yasalar çıkmaya başladı böyle konular için. Bir de kadınlar hani yasadan çok erken evliliğin birçok zararı var, bunları bilmiyorlar. Bir de bazen onlarla konuştuğumda kendimi de görüyorum. Ben evlendiğimde hiçbir şey bilmiyordum. Ben buraya geldikten sonra kendimi çok geliştirdim.”** , **“Fazla tepki almıyoruz. Gülüyorlar, biz biliyoruz diyorlar ama ne yapalım diyorlar. Burda öyle yapacak birşeyimiz olmuyor diyorlar. Ailelerimiz karar veriyor bize de bir şey düşmüyor.”**

Erken evlilik yapmış ve bununla ilgili savaşı veren biri olarak var olan durumla ve yapılan çalışmalarla ilgili çeşitli gözlemleri de vardı elbette: **“Yeterli değil. Değil çünkü biz bir bir yere kadar gidebiliyoruz.... Mesela aile kızını veriyor. Verdiği zaman hani biz şikayet ediyoruz. Askerle gidiyoruz. Diyorlar evlilik değil sadece nişandır, ya da sadece sözlenmişler okulu bitirince evlenecekler diyip bizi savuşturuyorlar. Bence bunlar bile suç sayılmalı. Çünkü öyle diyorlar, sonra hemen nikahlıyorlar. Kız ben amcamın evine misafirlğe gelmişim diyecek, resmi nikah yok birşey yok. Biz bu kıza neye dayanıp götüreceğiz dediler.... Kızın rızası vardı, ama 14 yaşında. Düğün, altın, eğlence, şu bu herkese cazip gelir. Yani tızası olsun olması suç bu. Kız şu an okula gitmiyor ve bunu oranın milli eğitim müdürü de biliyor ama birşey yapmıyorlar. Kimse bir şey yapmadıktan sonra kanun da birşey yapmıyor. Bir iki insan çıkıp dese evet ben şahidim imam nikahı kıydı ya da iki komşu çıksa dese o kızlar okula gitmiyor müdür hakkında**

belki birşeyler yapılacak. Ama olmuyor. Okullarda yapılmalı her şey önce okullarda. Müdürler ,öğretmenler, konuşmak gerekiyor ya da ceza gelmesi gerekiyor. Onların bunu araştırması gerekiyor. Kız çocukları okula gelmiyorsa neden gelmiyor? Kız çocuklarının evlenmesinin, erken evliliğin suç olduğunun zararlarının anlatılması gerekiyor.”

Beşinci görüşmemizi Van’a bağlı Kevenli Köyünde gerçekleştirdik. Gül; 32 yaşında, Van-Gürpınarlı. 7 kardeşin en sonuncusu. 14 yaşında, kendisiyle aynı yaşlarda olan amcasının oğluyla evlenmiş. İlkokul 5. Sınıfa kadar okuduktan sonra, okuldan alınmış. Şu an 2 çocuğu var.

Van-Kevenli Köyü’nden bir görünüm

Gül’e de nasıl evlendiğini sorduğumuzda aldığımız yanıt diğer görüşmelerimizdeki gibi hep aynı noktayı işaret ediyordu: “**Bizde töre herkes istese kız yok dese olur da amca istese kız yok dese olmuyor. Biz de böyle işte, amcayı kıramıyorsun baba yarısı olduğu için kıramıyorsun. Ben istemiyordum çok mücadele de verdim evlenmem, istemem falan ama işte aile baskısıyla oldu.**”

Erken evliliğin anne-çocuk sağlığına olan zararı Gül’de de sıkıntıya neden olmuş: “**Benim erken evlilikten dolayı 7 sene hiç çocuğum olmadı. Doktorlar erken evlilikten dolayı yumurtahklar gelişmediği için olmuyor dediler.**”

Evlenmeden önce evlilikle ilgili bir fikri veya hayali olup olmadığını sorduğumuzda aldığımız cevaplar da oldukça ilginçti: **“Yok yook. Hiç öyle şeyler yoktu, hiç fikrim yoktu. Şimdi öyle şeyler hakkında dersler veriliyor, herkes hakkında konuşuyor, o zaman öyle şeyler yoktu ki nerden bilecektik. Şimdiki gençlere evlilikten bahsetsen bilirler, her şey hakkında konuşurlar, ben o zamanlar bilmiyordum. Affedersin, ilişki nedir gerdek gecesi nedir bilmiyordum.”**, **“Afedersin gerdek gecesinden sonra ben zaten bir yıl boyunca kocamın yatağına giremedim. Bilmiyordum yani insan bilmiyor, bilmeyince korkuyor. Çocuksun yani bilmiyorsun.”**, **“Yani gelinlik giydiğimde kendimi evcilik oynuyormuşum gibi hissediyordum.”**, **“Kocamı zaten koca olarak görmüyordum ki sanki kaynanamgile bir köle bir hizmetçi bir şey gibi şimdiye kadar da o korku var üzerimde.”**, **“Çok afedersin göğüslerin daha yeni çıkıyor. Daha yeni adet oluyorsun ya. Ben kendim korkuyordum. Yatağa giremiyordum. Gerdek gecesinin korkusuyla yaşadım.”**

Evlilik hayatının, eşiyle olan ilişkisinin nasıl olduğunu sorduk: **“...Eşimle 7-8 yıl boyunca inanır mısın biz hiç oturup muhabbet etmedik. Yani hiç hiç bir konu hakkında. Bazen evliler olurdu görürdüm böyle oturur konuşurlardı. Merak ederdim bunlar ne konuşuyor. Utanırdım da sormaya. Aileme sormaya utanırdım yengelerimden utanırdım. Kendim giderdim yanlarına oturdum acaba bunlar ne konuşuyor diye dinlerdim.”**, **“...hep birşeylerin korkusu kaynana korkusu, korku olmasa iş vardı iş yapmak vardı. Hep başkaları için yani kısacası hep başkaları için yaşadım.”**

Erken evliliklerle ilgili çalışmalar yapan dernek ya da kuruluşlardan haberi olup olmadığını sorduk: **“Bizim zamanımızda sığınma evleri de bu kadar yaygın değildi. Yani yemin olsun ben o zamanlar hep bir yerlere gitmek istiyordum. Hep bir çıkış arıyordum. Tamam aileme gidebiliyordum, ama ailem de çok çok diyordu, namustur biz birşey yapamayız. Anlatamıyordum.”**

Bir çocuk gelin olarak onun erken evliliklerle ilgili fikirlerini alıp bunun problem olarak görüp görmediğini sorduk: **“Ne eşini biliyorsun, ne evini biliyorsun, ne yuva biliyorsun, ne eşinin kıymetini biliyorsun..... O günler aklıma geldikçe acaba ben yaşıyor muydum diyorum kendi kendime. Nefes alıyor muydum. Sabaha kadar ağlardım..... şimdi şu yaşta evlenseydim, ya da 20 yaşında evlendseydim, ne güzel olurdu benim için. Eşimin kıymetini bilirdim. Her şeyi bilirdim. O zaman bilmediğim için sorun oluyordu her şey.”**

Son olarak kendi kızlarını erken evlendirip evlendirmeyeceğini sorduğumuzda aldığımız da yanıt da oldukça önemli ipuçları içeriyor: **“Yani bu zamana göre 16-17 yaşında evlenmek daha iyi. Çünkü bir bakıyorsun internete takılıyor şuna takılıyor buna takılıyor derken o kız daha bir kötüye gidiyor..... Biz evcilik oynardık. Ya şimdi çocuklar bile evcilik oyamıyor. Yemin ederim bizim bütün vaktimiz evcilikle geçerdi..... 20 yaş tam evliğe göredir. Her şeyi biliyorsun ediyorsun yani herşeyin farkındasın.... eşin olgun değil sen de değilsen yürütemiyorsunuz, kaynana yürütüyor.”**

Van-Kevenli Köyü'nden bir görünüm

Altıncı görüşmemiz yine aynı köyde Gül'ün evine yakın bir evde Lale ile yaptık. Lale; 36 yaşında, Beytüşşebaplı. 6 kardeşin en büyüğü. Kendinden 3 yaş büyük akrabasıyla 15 yaşında evlenmiş. İlkokul 5. sınıftan sonra okulu bırakmış. 3 tane kızı var. Eşiyle olan ilişkisini sorunca **“Beraber büyüdük ...” diyor.** Evliliğe dair bir fikrinin olup olmadığını sorunca da **“Yok hiçbir şey bilmiyordum, hayır. Mesela küçük kızım beslenmeye dair bir şey bilmediğim için bayağı bir zayıf doğdu. Hiçbir şey yemiyordu. Ben de hamileyken bayağı kötü geçirdim. Doğurduktan sonra da o çok zayıf kaldı bakmayı bilmiyordum.”**, **“Valla evlenirken yani ben evet dedim ama evliliğin ne olduğunu bilmeden evet dedim o yaşta. 14 yaşında sen bir seçim yapamıyorsun mesela siz bir SBS'ye giriyorsunuz bir seçiminiz elinizde. Biz o seçimi yapamadık. Sevgi nedir, aşk nedir, o yaşta sevgili nedir? Hiçbir şey bilmiyordum.”** Erken yaşta evliliğin suç olduğunu bu konuyla ilgili çalışma yapan kurumların varlığından haberdar olup olmadığını sordüğümüzde **“...yok hayır, bilmiyordum.”**, **“Yani evliliğimiz bitti nerdeyse, oluyor 16 yıldır ben evliyim. Yani yeni yeni farkındayız ki yanlış bir şey yaptığımızın ama elimizde olmayan imkanlardan dolayı. Daha 14 yaşında nişanlandım. Sözde beşik kertmesi dediler.”**

Van'daki son görüşmemizi de yine Kevenli köyünden Çiğdem ile yaptık. Çiğdem; 34 yaşında, Van'ın Gürpınar ilçesinde doğup büyümüş. 11 kardeşin 7.si. Kendinden 10 yaş büyük olan eşiyle 17 yaşında görücü usulü ile evlenmiş. Evlenmeden önce 7 yıl boyunca ailesiyle birlikte İstanbul'da yaşamış. Şu an 4 tane çocuğu var. Hiç okula gitmemiş. Tanıdığı

diğer kişilere göre geç evlendiğini hatta evde kaldığını düşündüğünü anlatıyor: **“Köye gelene kadar bütün arkadaşlarım evlenmişti. İki tane arkadaşım kalmıştı. Onlar geldi biz beraber evlendik. Ben evlenmek istemiyordum. Korkuyordum biliyor musun?”** Eşiyle olan ilişkisini evliliğini sorduk: **“Kocadan yana işte biraz mutlu değilim... Beni aldatıyor ne olacak. Bir tane kız var bizim eski mahallenin yanındaki bir sokak bizim ötede oturuyordu biz ordayken. Hala da var yani. Yani hem ne bileyim hem onu seviyor hem benimle oturuyor, benimle yaşıyor.... Bazen diyorum niye böyle yapıyorsun? Çok kötü bir insan mıyım, ben ilgilenmedim, ilgi göstermedim mi, ne bileyim gözüm dışarıda mı sen böyle yaptın? Susuyor diyor senle alakası yok.E niye böyle yaptın?”**

Aldatılmış olmasını gururuna yediremiyor ama hayatı koyvermediğini de ekliyor: **“İçime kapandım, sinirleniyodum, bağıryodum çağırıyodum. Ben buraya geldim. Dedim ya ben ne yapıyorum. Hani insan kendi kendine konuşuyor ya dedim ben ne yapıyorum. Niye böyle yapıyorum. Acaba kim beni düşünür. Ben kendime bir şey yapsam koca taa dükkanda beni görüyor mu ?Yok.”**

“... Dedim böyle olmayacak.Senin inadın için. Sırf inat için.”

“...Sonra derneğe başladım. Nezahat beni götürdü sağolsun. İlk geldim buraya taşındım ya kafam karmakarışık, dedim iyi olur bence, oraya gittim yani iyi oldu, bayağı açıldım yani. Daha önce konuşamaz bir haldeydim. Herkesten nefret ediyordum.”

“Artık üzerinde çok durmuyorum. Fatoş diye bir arkadaş var,bana baktı gene ne oldu bordo giymişsin kırmızı giymişsin. Fatma diyorum, her şeye rağmen hayat devam ediyor... Mesela şu anda senle konuşmak ne kadar güzel. Sanki başka bir ülkedeyim.”

Saha görüşmeleri için bir diğer durağımız Artvin oldu. Artvin’de biri 23 diğeri 30 yaşında olan 2 kadınla görüşme yapıldı. Görüşmelerden ilki Gülsün ile Artvin Kadın Girişimciler Turizm Geliştirme Kooperatifi’nde, ikincisi ise Ayşe ile kendi evinde yapıldı. Ayşe ile röportaj süreci oldukça zor ve kısa geçti bunun nedeni Ayşe’nin izin almasına rağmen röportaj yaparken eşinin yanında olmamasıydı. Yine de röportaj yaparken konuşma fırsatı bulduğu için – her ne kadar konuşmamak için kendini tutsa da – heyecanını gizleyemiyordu. Şu an 30 yaşında olan Ayşe 17 yaşında evlenmiş ve 4 çocuk sahibi. Kendine, isteklerine düşüncelerine daha önce hiç kulak vermediğinden bir çok soruya ‘ne bileyim’ şeklinde başladı ve devamını getirmekte çoğu kez zorlandı. Evliliğini **“Erken yaşta evlenmezdim ashnda. Bilseydim yani daha önceden, erken yaşta evlenmezdim”** şeklinde açıklayan Ayşe bunun nedeninini de **“Cahil, hiçbir şey bilmiyorsun, gidiyorsun evleniyorsun kaynana, kaynata haşlıyor seni, cahilsin, onlar olgun.”** sözleriyle ifade ediyor. Evliliğini erken yaşta yapmasına rağmen kocasıyla olan evliliğinden pişman olmayan Ayşe yaşadığı zorlukların bir çoğunun kayınvalidesi ve kayınpederiyle yaşamasından kaynaklandığını dile getirdi. Sadece 2 ay okula gitmiş ve hiç çalışma hayatı bulunmamış ancak geçtiğimiz yıllarda okuma yazma kursuna katılmış, aynı zamanda çocukların eğitimine de önem veriyor. Çocuğunu ilk kucağına aldığında çok ağladığını bunun nedeninini de kendi çektiklerini çocuğunun da çekmesini istemediği olarak ifade etti. Erken evliliklerin sebebini

sorduğumuzda ise çocukların ailede ne görüyorlarsa onları yaptığını kendi anne babasının da çok erken evlendiğini söyledi; ancak ailesi okutsaydı o yaşta evlenmeyeceğini de ekledi. Görüşmenin ilerleyen vakitlerine rağmen çekingenliğini üzerinden atamayan Ayşe röportaja bir süre sonra son vermek istedi.

Annelerinin aksine çocukları çok atılgan ve iletişime açıktılar. Bizim biraz daha onlarla beraber kalmamız için annelerini röportaja devam etmesi için ikna etmeye çalıştılar, ikna edemeyince de onları bir kez daha ziyaret etmemiz için bizden söz istediler. Bir süre sonra tekrar ziyaretlerine gittik bu süreçte Ayşe tekrar röportaj yapmayı düşünecekti ancak gittiğimizde görüşme yapmaya hiç yanaşmadı.

Artvin'deki diğer görüşmemizi 15 yaşında telefonda tanıştığı bir kişiyle kaçarak evlenen Gülsün'le yaptık. Açık lisede okuyor şuan, bağlama eğitimi alıyor, çeşitli işlerde çalışmış. Eşinin kendisine kötü davranmasının onu hırslandırdığını bu sayede kendisini geliştirebildiğini belirtti. Gülsün 10 yaşındayken annesini kaybediyor ve üvey annesiyle tanışıyor. Zaten erken evlenmesinin de en büyük nedeninin yetim olması olduğunu belirtiyor, **“annem olsaydı o yaşta evlenmezdim”** diyor. Üvey annesinden çok çektiğini ifade eden Gülsün bir anısını da bizimle paylaşıyor. **“Bir kere süt kaynatıyorum, üvey annem komşuya gitmişti. Dedi ki kaynasın yoğurt mayalayacağım ama kimse bir bardak içemez ondan. Ama süt de kaynadı öyle canım çekiyor ki, şimdi içsem bir dert içmesem bir dert. Ne yapacağım? Vallahi 2 bardak içtim, yani mutfakta o 2 bardağı öyle bir içtim ki... İçtim, hani 2 bardak içince tencereden eksilmiş oluyor kaynadığı yerden aşağı düşüyor. Sonra üvey annem geldi bunu kim içti dedi. Ben diyorum ben içmedim, ablam diyor ki vallahi ben içmedim, kız kardeşim diyor ki yemin ederim ben içmedim, ben de dedim ki ben de yemin ediyorum ben de içmedim. Çünkü söylesem dayak yiyeceğim en iyisi mi söylemeyeyim. Dedi ki onu kim yaptıysa akşam namazına kadar başına inşallah bir şey gelsin de ben de göreyim dedi kim olduğunu.”** Üvey anneden gördüğü bu baskının yanı sıra de ailenin geri kalanlarından bir sahip çıkma, kardeşlerden bir dayanışma görmüyor, çünkü evde üvey anne olunca herkesin ona yaranmaya çalıştığını bunun da kardeşler arasında rekabete yol açtığını söylüyor. Babası ise memur olduğu için sabahtan akşama kadar işte olurmuş, baba sevgisinden uzak, kardeş sevgisi görmeyen, annesini de çok küçük yaşta kaybeden biri olarak ihtiyacı olan sevgiyi telefonda tanıştığı bir adamın sesinde, konuşmalarında buluyor. Eşiyle tanışması üvey annesinin aracılığıyla oluyor. Eşi üvey annesinin bir tanıdığı ve üvey annesinin isteklerini yaparsa telefonda görüşmelerine izin veriyor. O yaşına kadar sevgiden uzak büyüyen Gülsün eşinden gördüğü ilgi karşısında duygularını **“Sevgiden yoksun olan bir insana, birinin seni seviyorum demesi ayaklarını yerden kesen bir şeymiş. Ben onla konuşurken hep ayaklarım yerden kesiliyordu.”** sözleriyle anlatıyor. Eşinin ona telefonda benimle kaçır mısın demesi üzerine bir çıkış yolu buluyor ve hiç görmediği biriyle kaçmaya karar veriyor. Kurtuluş olarak seçtiği yolda o kadar kararlı ki hiç görmediği bir adama **“sen kör de olsan topal da olsan evleneceğim ben seninle”** diyor. Kaçtıktan sonra damadın ailesi uzlaşma için Gülsün'ün babasına gidiyor. Toplumun birey üzerindeki hükmedici etkisi burda da kendini gösteriyor ve Gülsün'ün ailesinde öyle adetler olmamasına rağmen bölgedeki aşiretlerin ileri gelenleri Gülsün'ün babasından karşı taraftan yüklü bir miktarda altın ve kız istemesini istiyor. Ancak babası evlendirecek oğlu olmadığı için kızı istemiyor, adetleri olmamasına rağmen bölge halkına

karşı gelemeyip altını talep ediyor. Bu noktada Gülsün'ün babasının memuriyeti nedeniyle bölgede saygınlığının olması Gülsün'ün kaçmasını köyün sorunu haline getiriyor.

Evliliğinde yaşadığı problemleri eşinin ailesi nedeniyle yaşadığını, eşinin ailesi karşısında karısına değer vermediğini ifade eden Gülsün bunun nedeninin bölgede bulunan **“kaçan kızın tarafı olmaz”** anlayışından ileri geldiğini söylüyor. Kendi ailesinde yaşadığı problemlerden kurtulmak için seçtiği yolda aradığı huzuru bulamayan Gülsün sağlık problemleri de yaşamaya başlıyor, ancak içindeki çocuğu hiç öldürmediği için tüm yaşadıklarını kaldırabildiğini söylüyor. Öyle ki evlendiğinde üzerine çok ev işi, bağ işi kalmış o bunları bile oyuna çevirmeyi başarmış. Kocasıyla arasında 7 yaş fark bulunduğunu ve bu yaş farkının olması gerektiğini söylüyor, nedenini kadınların erkeklerden daha çabuk olgunlaşması sebebiyle kendilerinden büyük erkeklerle daha iyi anlaşabileceği şeklinde açıklıyor.

Evliliğe dair, birleşmeye dair hiçbir fikri olmadığını belirten Gülsün, ilişkiden sonra hastanelik olmasına rağmen korkusunun olmadığını söyledi bunu da **“hiçbir şey bilmiyordum ki bilmediğim bir şeyden de korkmuyordum”** sözleriyle açıklıyor. Evliliği ise **“Evlilik çok güzel ama taşıyabilene. İki kişinin hayatı paylaşması aynı sabaha beraber aynı yatakta uyanmak, beraber kahvaltı yapmak çok güzel ama taşıyamazsan çok ağır.”** şeklinde açıklıyor.

Erken yaşta yapılan evliliklere çözümün kolay olmayacağını kaçmaya karar veren kişiyi kimsenin engelleyemeyeceğini, köylerde birçok kızın 14'ünde 15'inde evlendirildiği resmi nikah kıyılana kadar hamile kalmaması için doğum kontrol hapı kullandırıldığını anlattı. Buna bir çözüm olacaksa bunun eğitim olacağını, zorunlu eğitim sayesinde kızların da evlenme yaşının erteleneceğini, okuyan kişinin daha güçlü olacağını söyledi. Erken yaşta yapılan evliliğin insanı çok yıprattığını **“Yarın öbür gün ya benim ya onun gözü dışarı kayarsa bu bizim evliliğimizin temeli bozuk olduğundan gelir. Çünkü hiçbir şey yaşayamadık, işte gözümü onunla açtım ve ben yoruldum. Yedinci yılım bitti, ben çok yoruldum. 18 yaşında antidepressan ilaçları kullanmaya başladım, 5 senedir uykusuzluk problemi yaşıyorum”** sözleriyle anlattı.

Saha görüşmeleri için seçtiğimiz bir diğer il turizm açısından Türkiye'de önemli bir yere sahip olan Nevşehir oldu. Nevşehir görüşmelerimizi Kapadokya Kadın Dayanışma Derneği çatısı altında dernek başkanı Hayriye Demirbilek'in aracılığıyla gerçekleştirdik. Yaşları 19 ile 50 arasında değişen 5 kadınla röportaj yaptık. Görüşme yaptığımız kadınların hepsi köken olarak Nevşehirli olmasa bile il merkezinde ikamet etmekte. Görüşmelerin hepsi derneğin bize ayrılan bir odasında bire bir yapıldı ve her bir görüşmeden önce kişiye proje, amaçlarımız ve onların projeye olan katkısı detaylı bir şekilde anlatıldı. Röportajların bir çoğunda kadınlar kendilerini ifade etmekte zorluk çekti, bir çoğunda da ağladı. Böyle durumlarda röportaj yapılan kişiyi zorlamamaya dikkat edildi ancak genelde anlattıkça rahatladıklarını ifade ettiler. Birçok kişi röportaj sırasında anlatamadığı ya da ifade etmekte zorluk çektiği konuları röportaj sonrasında sohbet ederken ifade etme olanağı buldu. Bu sohbetler topluca dernekte olduğu gibi birebir dış mekanda da gerçekleşti. Kayıt altına alınmasa da sohbetler esnasında anlatılanları da çalışmalarımızda kullanabileceğimizi ifade ettiler. Nevşehir bölgesinde erken evlilik çok yaygın görüldüğü için kendi insanına bu durum – zorluklarını çekmelerine rağmen- oldukça olağan gözükmektedir. Görüştüğümüz kadınlar Nevşehir il merkezinde yaşamalarına rağmen hemen hemen hepsi bir yerlerden birbirlerini

tanımakta ve şehirde olan biten her duruma hakim. Bu yüzden kadınlar arası birbiri hakkında konuşma ve ona göre davranma durumu mevcut. Bakıldığında birbirine yakın, küçük yerleşmelerde yaşayan tüm insanların yaşadığı bu durum ister istemez bir ‘toplum baskısı’ hali yaratıyor ve insanların kendi istediklerini yaşama durumundan çok ‘başkaları ne der’ sorusunu yöneltiyor. Bunu en güzel 47 yaşındaki Gülümser ikinci evliliğini gerçekleştirdiği kocasından, aldatıldığını bildiği halde, neden ayrılmadığından bahsederken **‘herifsiniz demesinler diye, dışarıdan bakınca vay efendim ondan ayrıldı, ondan ayrıldı demesinler diye’** sözleriyle anlatıyor. Toplumun bireylere dikte ettiği bu düşünceler zamanla onların kendi düşüncesi haline geliyor, kabullenilen bir hayat yaşamak zorunda kalınıyor. Yeni bir hayat kurma yada bir şeyleri yaratma fikrinden uzaklaşıldıkça özgürlükten de uzaklaşıyor ve bu durum nesiller boyunca sürebiliyor.

Gülümser üç evliliğinden ilkinin 13 yaşında hiç istemeden yapmış. Evlenmeyi hiç düşünmüyormuş ancak okulda başarısız olunca tanıdık görücü de gelince babası evlendirmeye karar vermiş. 3 gün boyunca ağladıktan sonra evlenmiş. Evliliğinin ilk gününden aklında kalanları **“İlk gece, evlendik, bir odaya girdik, benim üzerimi çıkarttı başkaları. Akrafa, tanıdık kadınlar geldi, üzerimi çıkardı, neyse ben öyle bekliyorum odada. Bu geldi, ışığı yaktı. Işığı yakınca, ben daha 13 yaşında çocuk, bir de eskiden hiçbir şey bilmiyorsun, şimdi televizyon var, her şeyi görüyorsun kitaptan okuyorsun, ne bileyim şimdiki gibi değil o zaman. Geldi tepeden düşme, geldi bu anadan doğma soyundu. Ben o zaman korktum. Korktum ben, gözümü kapattım. Ondan sonra kendimi sıkıyorum böyle, oturuyorum. Geldi bana bir tokat vurdu.”** şeklinde anlattı. O zamanlar kadınlar ilk geceden dövülmüş ki sonradan kocaya karşı gelmesin. İlk gece başlayan dayak 5 ay süren evliliğinin ilerleyen günlerinde de devam etmiş. Evlendiğinde kocası 17- 18 yaşlarındaymış. İkinci evliliğini ise 16-17 yaşlarındayken kendinden 11 yaş büyük biriyle yapıyor ve başka bir ile yerleşiyor. Bu evliliğinde kimse zorlamıyor ancak köyün dedikodusundan kaçış yolu olarak evliliği görüyor. İkinci evliliğini yaptığı sırada da ne kadar küçük ve evlilik hakkında bilgisiz olduğunu **“2 sene boyunca benim çocuğum olmadı, meğer eşim korunuyormuş da benim haberim yokmuş”** sözleriyle anlattı. 19 yaşındayken ilk çocuğunu doğuruyor ve kızı daha bir yaşına basmadan kocasının başka bir kadınla ilişkisi olduğunu anlıyor. Gurbette kimseden yardım alamadığı için kocasının o kadından vazgeçmesi için her şeyi yapıyor ama engel olamıyor. Bir süre tek yaşıyor, sonra babası köye götürmek istiyor ama köylülerin konuşmasından çekindiği için babasıyla da gitmiyor. Abisinin yanına gidiyor ve hayatında ilk kez sevilmenin, sevmenin nasıl bir duygu olduğunu o zamanlar anlıyor. Orda bir ailenin oğluyla birbirlerini seviyorlar, çocuğun ailesi de Gülümser’i istiyor ancak Gülümser hala kocasını beklediği için kabul etmiyor. Ancak çocuğa olan sevgisinden çok temiz bir sevgiydi diye bahsediyor ve bunu bir anısıyla ifade ediyor. **“Hiç unutmam, bir gün onlara gidiyordum, merdivenlerden aşağıda gördüm onu, kalbim heyecanla pıtpıt attı. O zamanlar dedim ki demek ki sevgi buymuş dedim.”** Orada bir süre kaldıktan sonra köyüne dönüyor ve kocasından da haber alamayınca boşanmaya karar veriyor. Üçüncü evliliğini yaptığı kocasıyla, kendinden 4-5 yaş küçük olmasına rağmen kocasının yoğun isteği karşısında evleniyor. İkinci kızı da bu evliliğinde oluyor.

Hem kendi evliliklerinden hem kızlarının evliliklerinden yola çıkarak evlenmek için en uygun yaşın 20-21 olduğunu söyleyen Gülümser karı ile kocanın da arasında yaş farkı

olmaması gerektiğini altını çiziyor; bunun nedeni olarak aynı yaşlardaki insanların birbiriyle daha iyi anlaşabileceğini sunuyor. Erken evliliklerin çözümü olarak ise, ailelerin kızlarıyla olan ilişkilerin düzeltilmesiyle çocuk gelinlerin azalacağını düşünüyor. Bunu da iki kızıyla olan ilişkilerini örnek vererek açıklıyor. **“Ben büyük kızımda çok cahil davrandım, onu çok sıktım, onunla arkadaş gibi olmadım o da benim kaderimi yaşadı erken evlendi, yürütemedi ayrılmak zorunda kaldı. Ama küçük kızım hep arkadaş gibiydik evlendi o da evliliğini çok güzel yürütüyor.”**

İlk iki evliliğini yaptığında daha çok küçük olduğunu, çocuk evlilik yaptığını düşünen Gülümser **“Küçükken evlendiriyorlar, saldım çayıra mevlam kayra çocuklara yazık, bir de oluyor çocuk, çocukta çocuk, ne çocuğu büyütüyorlar ne kendileri büyüyorlar”** diyerek küçük yaşta evliliklerin kesinlikle engellenmesi gerektiğini düşünüyor.

Nevşehir’deki ikinci görüşmemizi 14 yaşında evlenen ve hala evli olan Çiçek’le yaptık. Bu bizim yapmakta zorlandığımız bir diğer röportajdı. Çiçek yaşadıklarını anlatırken tekrar o günlere dönmenin verdiği rahatsızlıkla röportajın büyük kısmını ağlayarak gerçekleştirdi. Biz de onu zorlamamak adına kontrolü tamamiyle kendisine bıraktık. İki çocuğu bulunan Çiçek 7 yaşında babasını kaybedince annesi ve 8 kardeşiyle beraber çok zorluk çekiyor ve evlenmeyi kurtuluş olarak seçiyor. 14 yaşında olmasına rağmen boylu poslu olduğu için, o da çevrenin kurbanı oluyor ve evde kaldı dedikoduları çıkıyor. Görücü gelince de yaşadığı zorluklardan kurtulacağını zannederek kendinden 20 yaş büyük biriyle evleniyor, iki oğlu oluyor. O dönemlerde yaşadıklarını hatırlamakta zorluk çekiyor, tam olarak nasıl evlendiğini hatırlayamıyor. Çevresinde dertleşebileceği kimse olmadığı için, evlenince ona gerekli bilgileri halası anlatıyor ancak o halasına **“ben gideyim de sen ka, evlen”** diyerek yaşamak üzere olduğu hayata ne kadar da uzak olduğunu belirtiyor ve **“Ne bileyim yani yabancı bir yere gelmek çok saçma geliyor. Çok farklı geliyor, bilmediğin bir insanla, bilmediğin bir şeyi.... tanımadığın bir insanla 15 gün içinde evlilik yapıyorsun”** sözleriyle evliliğinin ona neler hissettirdiğini anlatmaya çalışıyor. Evliliğinin kendisine çok ağır geldiğini ve içini öfkeyle doldurduğunu **“Ben hiç sevemedim, erkeklere karşı sevgim hiç olmadı sadece kin, nefret oldu, kaç kere intihar ettim, ozon suyu içtim, komada yattım”** sözleriyle çarpıcı bir şekilde ifade eden Çiçek kendisine farklı bir hayat yaratmamasını sığınacak kimsesi olmamasına, kocasından ayrılırsa sokaklarda yaşamak zorunda olacağına bağlıyor. 15 yaşında hamile olduğunu öğrenince büyük korkuya kapılıyor ve ilaç içerek tekrar intihar ediyor. Çocukları doğduğunda onlara çok bağlıyor ve bu günlere kadar çocukları sayesinde gelebildiğini söylüyor. Evlenene kadar aklında hiç öyle bir düşünce olmadığını okumak istediğini söylüyor ancak babasının ölümüyle bütün ailenin dağıldığını anlatıyor. Erken yaşta yapılan evlilikleri önlemede en büyük görevin devlete ve eğitimcilere düştüğünü savunuyor ve erken evlilikleri **“Ben 14 yaşında evlilik yaptım ama nasıl? Evlilik mi, bilmiyorum. Bu evlilik mi? Evlilik nasıl bir şey yani? 14 yaşındaki bir insandan ne medet bekliyorsun ki?”** sözleriyle ifade ediyor.

Nevşehir’deki üçüncü görüşmemizi şu an 50 yaşında olan ve ilk evliliğini 14 yaşında görücü usulüyle gerçekleştiren Şükran’la yapıyoruz. Şükran kendini erken evlilik yapanlar arasında şanslı hissedenlerden, kocasıyla iyi anlaşıyor, dayanışma içindeler, birbirlerine destek oluyorlar. Ancak o da kocasının ailesiyle anlaşamıyor onların altında ezildiği için problemler yaşıyor ve bu problemlerin nedenini **“İşte makyaj yaptığıma karıştırlardı, başımı açtığıma**

karışıklardı, eşim bir şey demezdi gerçi ama onların baskısı çoktu. Niye makyaj yapıyorsun, niye başını açıyorsun. Küçük yaştan bazı şeyleri de var, cevap veremiyorsun, şimdi olsa güzelce cevap verirdim yani. Yaştan dolayı.” Şeklinde açıklıyor. Ancak eşinin ailesiyle olan problemlerini de hep eşinin desteği sayesinde anlatıyor. İlk annelik deneyimini 16 yaşında yaşıyor ancak hamilelik haberini içinde korkuyla karşılıyor. **“Nasıl doğum yapacağım dedim, çocuk yaşındasın, yani çocuğu duyunca, sen çocuk oluyorsun, senden çocuk oluyor, hastaneye gidince diyorum ne cevap vereceğim 16 yaşındasın, çocuğu duyunca ne cevap verecekler”** şeklinde sıraladığı duyguları çocuğunu kucağına alınca mutluluğa dönüşüyor. Erken yaşta anne olan kadınlardan büyük bir kısmının yaşadığı çocuğa nasıl bakacağı endişesini yaşamıyor ve bunun kız meslek lisesini bitirdiği için bilgili olmasından kaynaklandığını ifade ediyor. Görücü gelene kadar aklında evlenme fikri olmadığını, görücüye de kabul etmezse etrafta görüştüğü birileri mi var şeklinde dedikodular çıkabileceğini, bu nedenle kabul ettiğini, eşini gördükten sonra da ondan hoşlandığını ifade ediyor. Eş seçiminden hiç pişman olmadığını ama yaş için erken olduğunu belirten Şükran, kendi kızının da hiç istememesine rağmen erken evlendiğini ifade ediyor. Eşiyle arasında 10 yaş fark bulunduğunu söylüyor ve bu yaş farkının erkeklerin eşlerinin değerini bilmesini sağladığını düşündüğü için erkekle kadının arasında yaş farklı olması gerektiğini savunuyor. Erken yaşta evliliklere bir çok yerde ailelerin sebep olduğunu kızlarına maddi açıdan iyi durumda olan bir görücü geldiğinde kaçırmamak için erkenden evlendirdiklerini söyleyen Şükran bunun engellenmesinde en büyük görevin eğitimcilere düştüğünü, bu konuda okulda eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyor. Derneklerin daha yoğun bir şekilde çalışması gerektiğini belirtiyor, çalışmalarda bu konuda uzmanlaşmış kişilere, kanaat önderlerine yer verilmesinin katkı sağlayacağını söylüyor.

Bir diğer görüşmemizi ise şu an 19 yaşında olan Filiz’le yaptık. Filiz 16 yaşında evlenmiş ve 2.5 yaşında bir kızı var. Evlendiğinde ailesinin onayı olmadığı için resmi nikah yapamamış sonra da eşine güvendiği için gerek duymamış. Kayınvalidesiyle birlikte yaşıyor. Kocasıyla arasında 7 yaş fark bulunduğunu belirten Filiz bu yaş farkının olması gerektiğini düşünüyor bunun nedenini de kadınların çok çabuk çökmesine bağlıyor. Evlendikten 1 ay sonra hamile kaldığını öğreniyor ve o an hissettiği duyguları ifade etmekte zorlanıyor. **“Pek fazla bir şey hissedemedim, çok küçüktüm, kabullenemedim, halen daha kızımı sarılıp sevmiyorum”** sözlerini söyleyen Filiz çocuğunun bakımında kayınvalidesinin çok yardım ettiğini söylüyor. Çocuk bakımına dair bir şey bilmediğini, çocuk ağladığında tam olarak ne yapılacağını anlamadığını ifade ediyor ve genellikle kayınvalidesinin ilgilendiğini belirtiyor. Erken yaşta evlilikleri büyük problem olarak görüyor, eğitimin önünde engel oluşturduğunu düşünüyor ve bu nedenle kişilerin kendi ayakları üzerinde duramadığını, eşlerine muhtaç olduğunu, kendi ihtiyaçlarını, çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayamadığını söylüyor. Sorunun çözümünde aileye çok görev düştüğünü, çocuklarıyla daha yakından ilgilenmeleri gerektiğini düşünüyor. Röportaj yaptığımız kişiler arasında en küçük olan Filiz bir o kadar da temkinliydi. Bir çok soruyu cevaplamak istemedi.

Nevşehir’deki son röportajımızı 38 yaşındaki Nalan’la yaptık. Nalan 13 yaşında üvey babasının ona bakmaması nedeniyle evlendiriliyor. Kocasıyla arasında 14 yaş olması nedeniyle annesine **“anne ben buna koca mı diyeceğim baba mı ”** diye soru yöneltiyor ancak annesi erkeğin büyüğünün sahip çıkacağı düşüncesiyle Nalan’ın 27 yaşındaki bir

adamla evlenmesini uygun görüyor. 14 yaşında ilk çocuğunu kucağına alıyor. Çocuğunu çok sevdiğini ancak onun ne derece değerli olduğunu farkedemediğini “**Mesela emzirseydim aç kalmayacaktı, ben göğüslerim bozulmasın diye emzirmediğim çocuğu. Çünkü o benim için oyuncak bebek gibiydi.**” sözleriyle anlatıyor, bir çocuk için oyuncak bebek neyse çocuğunu da öyle gördüğünü söylüyor. Kendisinin gazoz kapağıyla altını değiştirecek kadar küçük yaşta olduğunu, bu nedenle çocuğunun onun için ne kadar değerli olduğunu farkedemediğini belirtiyor. İlk çocuğunu bakamadığı için kaybettikten sonra 16 yaşında evliken kocasının hakaret ve dayacağına dayanamayarak başka biriyle kaçıyor. İkinci eşinden duyduğu sevgi sözlerine aldanıp kaçtığını belirten Nalan bu sevgi döneminin sadece 2 ay sürdüğünü sonrasında eşinin ailesinden aşırı derecede şiddet görmeye başladığını söylüyor. 17 yaşındayken tekrar çocuk sahibi oluyor ve artık onun ne kadar kıymetli olduğunun farkına varıyor, daha iyi bakabiliyor.

İki eşile de sadece imam nikahlı olduğunu belirten Nalan eşinin ailesinin nikah yaptırmadığını “ **Kaynanamgil, biz nikahla mı durduk bizim de yoktu nikahımız, diyordu sürekli. Benim eşimin kimlik alma yaşı 12. O zaman nikahları kıyılmış kayınvalidemle kaynatamın, 12 yaşında kimlik almışlar**” sözleriyle anlatıyor. Evliliğinin üzerinde kaynanasının çok büyük etkisi olduğunu ifade ediyor. Gerek eşinin ailesinden gördüğü şiddete gerek eşinin hakaretlerine, şiddetine dayanamayarak 6 çocuğunu da yanına alarak kocasından ayrılıyor.

İlk menstrüasyon dönemini evlendikten sonra yaşadığını, daha önce o konuda hiçbir fikri olmadığını söylüyor. Kaynanasından gerekli yardımı alamayınca ona komşusunun bu konuda fikir verdiğini söylüyor. Yaşının daha çok küçük olduğunu, çok bilimsiz bir evlilik yaptığını, hiçbirşeyin farkında olmadığını “ **Çok küçüktüm daha gazoz kapağı oynuyordum, ezip altın yapıyorduk.**” sözleriyle ifade ediyor. İlk kocasıyla arasında 14 yaş fark bulunan Nalan bu yaş farkının çok önemli olduğunu, kendinden büyük insanın sürekli ona akıl verdiğini “ **Şimdi ben çocuklarıma nasıl davranıyorsam oğlum o yanlış yapma, o da bana öyleydi. Bir anlatıyordu ikinciye dövüyordu. Hani gerçekten babam gibiydi yani, baba diyeceğim kadar da babamdı.**” şeklinde anlatıyor. Evlenirken erkeğin kadından büyük olması gerekir düşüncesini yanlış buluyor, kadınların kesinlikle okumuş olması gerektiğini, cahil yapılan evliliklerin kişiye çok zarar verdiğini düşünüyor. Görücü gelene kadar aklında hiç evlilik fikri olmadığını, sadece okula gidip mahallede kızlarla oyun oynadığını söylüyor. Erken evlilikleri çözülmesi gereken bir problem olarak görüyor, çözümünse başbakanda olduğunu, o ne söylerse insanların onu yaptığını düşünüyor.

Kapadokya Kadın Dayanışma Derneği'nden görüntü

Kapadokya Kadın Dayanışma Derneği panosu

Nevşehir'de kadınlarla yaptığımız görüşmelere ayırdığımız günün ertesi gününü Nevşehir Belediyesi Nikah memuru Ertuğrul Usta'yla görüşmeye ayırdık. Erken evlilikler konusuyla ilgili çalışmaya başlarken nikah memurlarıyla görüşmek gibi bir fikrimiz yoktu ancak Kapadokya Kadın Dayanışma Derneği başkanı Hayriye Demirbilek daha ilk telefon görüşmemizde Nevşehir İl Merkezi nikah memuru Ertuğrul Usta'nın konuyla ilgili özel bir ilgisi ve araştırması bulunduğunu belirterek onunla da görüşmemizi de önerdi. Ertuğrul Usta 2006 yılından beri Nevşehir'de nikah memuru olarak görev yapmakta. Kendisinin görevinin nikah akdini gerçekleştirmenin yanısıra sağlam ve sağlıklı evliliklere vesile olması olarak gören Ertuğrul Bey bölgede yapılan erken evliliklerin sayısının fazla olması nedeniyle 2005 yılından itibaren yapılan evliliklerin istatistiki bilgilerinin tutulmasına karar vermiş. 2005 yılından itibaren gerçekleştirilen evliliklerin cinsiyete ve yaşa dayalı yıl yıl grafiklerini çıkarmış. Tabloda görüldüğü üzere (appendix 3)erkeklerde evlilikler en çok askerlik dönüşü yani 22-24 yaş dönemine rastlarken kızlarda bu aralığın 17-19' a düştüğünü belirten Ertuğrul Bey asıl olarak sekiz yılda 50 yaş ve üzeri yapılan evlilik sayısı erkeklerde 181 iken kadınlarda 70 olarak kaydedildiğine dikkat çekiyor ve aradaki farkın genellikle 50 yaş ve üzeri erkeklerin kendilerinden çok daha küçük yaşlardaki kişilerle yaptığı evlilikler nedeniyle ortaya çıktığının altını çiziyor. Ayrıca bu verilerin sadece il merkezinde gerçekleştirilen evliliklere ait olduğunu farkın diğer ilçe ve beldelerde artacağını belirtiyor.

Erken yaşta yapılan evlilikleri bireyin biyolojik ve de kişisel kimliği oturmadan yapılan evlilikler olarak gördüğü için sorun olarak niteleyen Ertuğrul Usta bu kişilerin daha erken yıprandığına ve bu tür evliliklerde boşanmaların daha sık görüldüğüne dikkat çekiyor. Mesleğinin iki bireyin aile olmaya giden yolda hayatlarını birleştirmelerini gerçekleştirmesi açısından güzelliği olmasının yanısıra üzücü yanları olduğunu da belirttikten sonra 40 yaşındaki bir babanın 17 yaşındaki kızını 42 yaşındaki bir adamla evlendirmesini yaşadığı en üzücü anlardan biri olarak anlatıyor.

- Nevşehir bölgesinde erken evliliklerin çok görülmesinin sebebini öncelikli olarak kalkınma ve okuma yazma oranının düşük olmasına bağlayan Ertuğrul Usta diğer bir sebep olarak ise halk tabiriyle “Kız istenince verilir” düşüncesini sunuyor. 16- 17 yaşlarında istemek amacıyla kızın kapısını çalan biri yoksa toplum içinde “neden kimse istemiyor, kesin bir şey var” şeklinde dedikodular çıkıyor. Bu yüzden aileler evde kaldı korkusuyla kızlarını erken yaşta evlendiriyor. Bazen bu istek kızlarda da olabiliyor. Kızlar eğer okumuyorsa evlerinde evlenmeyi bekliyorlar. Bir de erkek tarafı gelin olarak gelecek kızları olası iş gücü olarak görüyor, özellikle evde kız çocuğu yoksa tarlada çalışacak birine ihtiyaç duyuyorlar ve bu amaçla da küçük kızları gelin olarak alıyorlar.
- Erken yaşta evlenen kızlar biyolojik ve fizyolojik açıdan eğitime hazır olmamanın yanısıra anne-eş olma yetisine de sahip olmadan evleniyorlar ve bu da boşanmaları beraberinde getiriyor.
- Çözümü için en önemli görevlerden birinin basına düştüğünü söyleyen Ertuğrul Usta televizyonlarda yayınlanan birçok dizinin Türk toplum yapısına uygun düşmediğini söylüyor. Özellikle evlenmelerin ve boşanmaların magazin bültenlerinde abartılarak flaş haber niteliğinde sunulmasının kimi bölgelerde yaşayan kızları olumsuz yönde etkilediğini, kızları erken yaşlarda, evlenmek için aileye baskı yapmaya kadar götürdüğünün altını çiziyor.
- Ertuğrul Usta’ya göre bir diğer çözüm yolu ise okullarda trafik, ilk yardım dersleri gibi sosyal hayata uyumu kolaylaştıran derslerin yanısıra aile ve evlilik temalı derslerin de verilmesidir. Aile eğitimini ders niteliğinde okullarda gören çocuğun evliliğe daha bilinçli bir şekilde yaklaşacağını söylüyor.
- 16 yaşında gerçekleştirilen evlilikler hakim kararıyla mümkün olabiliyor ve öncesinde hastaneden rapor alınıyor. Hakimin bu kararı verirken bir çocuk psikoloğu eşliğinde çocuğu da dinleyerek vermesinin önemli olduğunun altını çiziyor.
- Yine çözüm olarak yerel yönetimlere çok görev düştüğünü söyleyen Ertuğrul Usta, öncelikli olarak yerel idarelerin bilinçlendirilmesi gerektiğini daha sonra da genellikle büyük şehirlerde verilen, evlilik öncesi eğitimlerinin tüm Türkiye’de yaygınlaştırılması gerektiğini, bu eğitimlerin içerik ve sonuçlarının sıkı takibi yapılması gerektiğini belirtiyor. Bu sorunun çokça görüldüğü bölgelerde alanında uzman kişileri danışman olarak görevlendirmenin de soruna alternatif bir çözüm oluşturacağını düşünüyor.

Türkiye’nin bir çok bölgesinde dini nikah resmi nikahtan daha fazla önemseniyor, erken yaşta yapılan ve resmi verilere yansımaya evliliklerin bir çoğu resmi nikah olmadan dini nikahla gerçekleştiriliyor. İmamların resmi nikah olmadan dini nikah yapması suç unsuru teşkil etmesine rağmen dini nikahlı evlilikler resmi nikah olmadan, emekli imamlar tarafından gerçekleştirilebiliyor. Evliliklerin toplum tarafından onaylanması için bir çok aile düğün yapmaya önem veriyor. Bu noktada Ertuğrul Usta düğün salonlarının resmi nikaha dair bir belge eşliğinde kiralınmasının onlarca kişiyi şahit tutarak gerçekleştirilen erken yaştaki evliliklerin sayısının azalmasına önemli ölçüde bir katkı sağlayacağını düşünüyor.

Appendix1: Görüşmelerde sorulan sorular

- 1-)**Kendinden bahsedebilir misin? (şu an kaç yaşındasın, çalışıyor musun, nerede yaşıyorsun, kaç yaşında evlendin, çocuğun var mı, bu ilk evliliğin mi, kiminle yaşıyorsun...)
- 2-)** Evlendiğinde adet görmüş müydün?
- 3-)** İkinci evliliğini yaparken tereddüt yaşadın mı, tekrar evlenmeyi düşünüyor musun ? (duruma göre)
- 4-)**Okul ortamında bulundun mu, evlilik yüzünden okulu bırakmak zorunda kaldın mı, fırsatın olsa okumaya devam etmek iste miydin?
- 5-)** Kocanla aranda kaç yaş fark var? Sence bu yaş farkı önemli mi ? Yaş farkı ne aralıkta olmalı?
- 6-)** Evliliğin kimin vasıtasıyla gerçekleşti, bu kişilere olan düşüncen zamanla değişti mi?
- 7-)** Evlenmeden önce yada evlendiğinde etrafında dertleşebileceğin, herşeyi paylaşabileceğin birileri var mıydı ?
- 8-)** Evlenmeden önce ilk geceye (ilişkiye) dair bilgin var mıydı, nasıl öğrendin?
- 9-)** Evlenmeden önce kocana dair hayaller kurar mıydın ?
- 10-)** Hamile olduğunu ilk öğrendiğinde neler hissettin, bunu ilk kimle paylaştın, paylaşırken tereddüt yaşadın mı?
- 11-)** Çocuğunu kucağına ilk aldığında neler hissettin?
- 12-)** Hiç çekip gitme düşüncen oldu mu?
- 13-)** Erken yaşta evliliği sorun olarak görüyor musun ? Evlilik için en erken yaş ne olmalıdır? Eğer sorun olarak görüyorsan çözümü ne olabilir?
- 14-)** Konuyla ilgilenen kadın örgütlerinden, devlet kurumlarından haberdar mısın, onlara ne kadar güvenirsin ?
- 15-)** Diyelim ki komşunuz kızını küçük yaşta evlendiriyor, bu durumda ne yaparsın?

Appendix2: Görüşme yapılan kadınlar hakkında genel bilgiler

Görüşülen kişiler	Yaşları	Evlilik Sayıları	İlk evlilik yaşı	Çocuk Sayısı	Çalışma Durumu	Eğitim Durumu	Yaşadığı yer
Ayşe	30	1	17	4	Hiç çalışmamış	Hiç okula gitmemiş- Okuma kursuna gitmiş	Artvin
Gülsün	23	1	16	0	Çalışma hayatı olmuş	Açıktan lise okuyor	Artvin
Gülümser	47	3	13	2	Dernekte çalışıyor	Orta ikiye kadar	Nevşehir
Çiçek	37	1	14	2	Çalışma hayatı olmuş	İlkokul beşe kadar	Nevşehir
Şükran	50	1	14	4	Çalışma hayatı olmuş	Kız meslek mezunu	Nevşehir
Filiz	19	1	16	1	Çalışma hayatı olmuş	Lise terk	Nevşehir
Nalan	38	2	13	6	Çalışma hayatı olmuş	İlkokul beşe kadar	Nevşehir
Leylak	44	2	13	5	Çalışma hayatı olmuş	Hiç okula gitmemiş	Muş
Nilüfer	33	1	13	11	Hiç çalışmamış	Hiç okula gitmemiş	Muş
Papatya	43	1	15	11	Hiç çalışmamış	Hiç okula gitmemiş	Muş
Gül	32	1	14	2	Dernekte çalışıyor	İlkokul beşe kadar	Van
Çiğdem	34	1	17	4	Hiç çalışmamış	Hiç okula gitmemiş	Van
Lale	36	1	15	3	Hiç çalışmamış	İlkokul beşe kadar	Van
Yasemin	33	1	15	4	Dernekte çalışıyor	Hiç okula gitmemiş- Açıktan lise bitirmiş	Van

Appendix3: Nevşehir İl Merkezi yaşa ve cinsiyete göre evlilik sayıları

Kırmızı bölge: erken evlilikler (18 yaş öncesi evlilik)

Yeşil bölgeler: kadınların en çok evlendiği yaş

Sarı bölgeler: erkeklerin en çok evlendiği yaşlar

Yıllar	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
16	1	8	0	6	0	13	1	11	0	23	0	23	2	20	0	18
17	1	54	2	49	0	46	1	52	4	57	1	59	1	39	0	41
18	3	61	4	54	5	77	3	47	4	62	4	56	3	56	7	58
19	6	65	12	70	10	67	6	50	9	51	4	44	15	59	13	41
20	10	61	12	52	12	66	10	51	12	56	6	49	12	45	9	50
21	20	52	21	55	16	48	20	39	44	44	25	50	20	40	32	42
22	55	57	71	50	60	51	55	59	52	49	66	55	53	37	51	50
23	76	54	73	44	107	50	76	43	71	44	52	31	55	50	50	44
24	69	44	64	45	71	36	69	29	77	44	72	46	66	47	48	47
25	55	45	70	36	73	37	55	28	53	33	64	37	74	47	59	37
26	45	20	48	35	60	25	45	24	56	31	54	23	54	32	62	30
27	40	15	44	27	43	24	40	18	38	18	55	31	44	24	56	23
28	22	14	39	14	28	10	22	19	35	16	39	16	36	19	39	25
29	28	9	33	4	23	16	28	12	31	18	40	24	28	10	42	21
30	23	10	17	13	31	6	23	6	21	14	26	10	25	17	17	12
31	11	7	14	6	15	11	11	9	13	7	21	9	15	18	16	11
32	16	3	11	8	6	7	16	9	6	2	16	12	16	10	20	6
33	11	6	5	9	6	3	11	6	11	3	10	4	9	5	16	6
34	7	3	10	1	14	5	7	4	9	6	5	6	4	7	4	3
35	4	4	5	2	9	4	4	5	8	6	3	3	8	3	8	4
36	5	3	2	4	5	4	5	3	4	7	5	3	5	6	9	11
37	5	5	5	4	5	0	5	6	11	1	4	5	4	5	3	3
38	4	2	5	1	3	1	4	4	2	1	2	2	5	3	9	3
39	5	0	2	2	3	0	5	5	5	1	6	4	6	1	7	6
40	2	2	4	0	2	3	2	2	4	2	7	2	3	1	4	2
41	2	3	4	2	0	6	2	1	2	0	2	5	4	3	1	1
42	2	1	5	0	2	1	2	0	4	3	2	2	6	2	0	4
43	2	0	0	2	1	3	2	1	3	0	5	4	2	4	4	2
44	2	0	1	1	2	0	2	0	0	3	2	4	4	5	4	3
45	2	3	1	3	0	4	2	2	2	5	3	1	3	3	1	4
46	4	3	4	1	2	1	4	4	2	1	2	3	2	4	1	2
47	1	0	0	0	0	0	1	0	3	2	0	0	3	1	1	0
48	1	1	0	0	2	1	1	0	2	3	3	1	5	1	3	3
49	0	0	0	0	0	0	0	0	4	3	3	1	4	3	3	2
50+	16	10	20	8	17	7	16	7	20	6	22	6	29	10	30	16

**Sayısal bilgiler Nevşehir il merkezi nikah memuru Ertuğrul Usta'dan alınmıştır.

Referanslar:

Kaptanoğlu, Y., İ., Ergöçmen, B., (2012). “ÇocukGelinOlmayaGidenYol”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* Cilt: 15 Sayı: 2.

Mathur, S.; M. Greene; A. Malhotra, (2003).*Too Young to Wed: The Lives, Rights, and Health of Young Married Girls*. ICRW: Washington, DC.

The International Center for Research on Women (ICRW), (2005), *Too Young to Wed: Education & Action Toward Ending Child Marriage*, Washington: IRCW.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2011), *Türkiye’de Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası

Flying News (2012), *Early Marriage: One Size Too Big*, Ankara: UçanSüpürge.

Uçan Süpürge, (2011), *Erken Evlilikler Politika Notu*, Ankara : Uçan Süpürge Yayınları

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu,(2010), *ErkenYaştaEvliliklerHakkındaKomisyonRaporu*, Ankara: Kadın Erkek Fırsta tEşitliği Komisyonu Yayınları

Çakmak,D., (2009). “Türkiye’de Çocuk Gelinler” Açık erişimli : <http://www.umut.org.tr/HukukunGencleri/TamMetinlerSunular/DirenCakmak.pdf> Erişim tarihi: 15.07.2013

Küçük Yaşta Evlilik Büyük Geliyor: Çocuk Gelinler, (2011), Ankara: Uçan Süpürge Yayınları

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği politika notu,2012, Ankara: Uçan Süpürge Yayınları

Muş Kadın Derneği Alan Çalışması İstatistikleri, (2011), Muş: MUKADDER Yayınları

Demirel, R. (2014,01,14). TBMM Başkanlığı’na Kanun Teklifi. Açık erişimli: <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-1962.pdf> Erişim tarihi: 05.02.2014

Halaçoğlu, Y. (2014,01,29). TBMM Başkanlığı’na Kanun Teklifi. Açık erişimli : <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-1982.pdf> Erişim tarihi: 05.02.2014